

ARKKILAN
KOTISEUTUYHDISTYS ry.

Jäsenlehti – N:o 17 – Toukokuu 2007

Karkkilan Kotiseutuyhdistys ry:n

jäsenlehti n:o 17

Toukokuu 2007

Toimituskunta: Marja Holli (päätoimittaja)
Henna Mitrunen ja Pekka Wikberg

Yhteystiedot: Marja Holli
Huhdintie 7 A 14, 03600 Karkkila
p. 050 522 9935
sananjalka@kolumbus.fi
Pekka Wikberg
p. (09) 2258 056, 040 576 9570
pekka.wikberg@elisanet.fi

Ilmoitushinnat: 1/1 sivu 350 €, 1/2 sivu 200 €, 1/4 sivu 120 €, 1/8 sivu 70 €

Taitto: Marja Holli

Paino: Karkkilan Painopalvelu Oy, Karkkila, 2007

Kansikuvat: Marja Holli

Sisältö:

3	Yhdistyksen puheenjohtaja vaihtui	Marja Holli
5	Kotiseinän arvokkaat taidevalut	Henna Mitrunen
8	Valurautataiteen Karkkila.....	Klas Alander
10	Högforsin emali iloisesti esillä	Janne Viitala
11	En kerää mutta laitan talteen	Hannele Puustinen, Anneli Alapeuso
14	Keräilyjaoston toimintaa vuosina 2000-2006.....	Antti Valonen
15	Sukututkijoilla vilkas alkuvuosi	Marja Holli
16	Ensimmäisiä pyhäjärveläisiä ylioppilaita	Pekka Wikberg
17	Ohjesääntö kulkutautien varalta	Tommi Kuutsa
18	Ilmari Huitti kuvien takana.....	Klas Alander
24	Lapsuuden kesä, runoja	Tarja Johansson
25	Minun Karkkilani on nyt kaunis pieni kirja	Marja Holli
26	Aaltonen muistetaan hyvin	Marja Holli
27	Ilma Tammista muistaen.....	Henna Mitrunen
29	Nuken tarina	Henna Mitrunen
30	Terveisiä Haavistosta	Kitti Kumpulainen
31	Retki Haavistoon	
32	Amy Tatum Karkkilassa	Ilse Jokela-Metcalf
33	Lähtisitkö kotiseutuyhdistyksen Kroatia-matkalle	Juhani Silvan
34	Myytävänä	

Yhdistyksen puheenjohtaja vaihtui

Henna Mitrunen on yhdistyksen uusi puheenjohtaja.

Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtaja on vaihtunut. Uusi puheenjohtaja on Henna Mitrunen.

Vuosikaudet yhdistystä luotsannut Risto Hakomäki jätti paikkansa vuosikokouksessa maaliskuussa. Samalla hänellä tuli täyteen 21 vuotta yhdistyksen johtokunnassa. Puheenjohtajan pestin jättäminen liittyy muuttoon pois paikkakunnalta. Yhdistystä hän ei kuitenkaan unohda, vaan pysyy jäsenenä ja lupaa jatkossakin kirjoitella juttuja jäsenlehteen.

Uusi puheenjohtaja Henna Mitrunen on syntyperäinen karkkilalainen, jonka useimmat paikkakunnalla tuntevat leipuri Laakson tyttärenä. Henna on kiinnostunut sekä suvun että paikkakunnan historiasta. Hän toimii yhdistyksessä aktiivisesti sekä sukututkimus- että keräilyjaostossa. Yhdistyksen johtokuntaan hän on kuulunut vuodesta 2005. Henna Mitrunen oli mukana myös Alimmaisten kyläkirjan työryhmässä.

Varapuheenjohtajana jatkaa Pekka Wikberg, joka edustaa näin jatkuvuutta yhdistyksen johdossa. Pekka Wikberg on aikaisemmin toiminut myös Kotiseutuyhdistyksen puheenjohtajana.

Yhdistyksen johtokuntakin uudistui. Henna Mitrusen tilalle johtokuntaan valittiin Raine Klemola Vaskijärveltä. Erovuorossa olleen Seppo Kiven tilalle valittiin Matti Mäki Haavistosta. Johtokunta nuortui muutosten mukana, sillä Raine on 26-vuotias ja Matti tämän kevään abiturientteja. Raine toimii Vaskijärven kyläyhdistyksessä, Matti tunnetaan oman kotimuseon kokoajana ja masuunin kesäoppaana. Hänet on palkittu Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen vuoden kotiseutunuorena. Erovuorossa olleista Hannu Niklander ja Marja Holli valittiin uudelleen. Muita yhdistyksen johtokunnan jäseniä ovat Ritva Ahomäki, Anu Frosterus, Kari Laine ja Voitto Suonpää.

Yhdistys hakee uusia toimintamuotoja. Yksi näkyi jo vuosikokouksessa. Perinteisen vuosiko-

Valta on vaihtunut. Pitkään yhdistyksen puheenjohtajana toiminut Risto Hakomäki saa uudelta puheenjohtajalta kukkia ja balauksen. Kukkien mukana on "kättä pidempää" eli puinen keppakko, jolla selän akupisteiden painelu sujuu näppärästi. Voi sille keksiä muutakin käyttöä. Tuure Haselman seuraa tapabtumaa kauempaa.

koussesitelmän sijasta nähtiin nyt tanssia, esiintymässä olivat Luoteis-Uusimaan tanssiopisto Vinhan nuoret tanssijat Roosa Lahti ja Tuulia Saksala, jotka esittivät papukaijatanssin. Tytöt olivat itse suunnitelleet tanssin koreografian.

Tuttuun tapaan yhdistys julkaisee kaksi jäsenlehteä vuoden aikana. Jaostot jatkavat toimintaansa, matkailujaoston järjestämien ulkomaan- ja teatterimatkojen lisäksi tehdään yksi kotiseuturetki. Tänä vuonna se suuntaa Haavistoon. Haukkamäki-tapahtuma järjestetään jo yhdennentoista kerran. Loppukesästä ilmestyy Järvenpään kyläkirja. Järvenpään kyläkirjaa on koottu Kotiseutuyhdistyksen projektina ja Länsi-Uudenmaan Kehitys LUKE ry:n tuella jo lähes kaksi vuotta. Kirjan ilmestymistä on päätetty juhlia elokuun lopussa Järvenpään kylässä - ja tietysti Lehtosen ladossa, joka on paikallinen huvielämän keskus kesäaikaan. Kirjaa tekemässä on ollut työryhmä, jonka kokouksiin on osallistunut yleensä parisenkymmentä henkeä joka kuukausi. Projektin johtajana on toiminut Marja Peltonen.

Kotiseutuyhdistyksen jäsenmaksu säilyi ennallaan eli 12 euronä. Jäsenmaksulla saa kaksi kertaa vuodessa ilmestyvän jäsenlehden, jonka palstoille jäsenillä on mahdollista lähettää omia juttujaan ja mielipiteitään. He voivat myös ehdottaa aiheita, joita lehdessä tulisi käsitellä. Jäsenet voivat myös osallistua jaostojen toimintaan ja lähteä yhdistyksen järjestämille retkille.

Uusi puheenjohtaja ja uudistunut johtokunta toivovat, että yhdistyksen jäsenet ottaisivat aktiivisesti yhteyttä ja esittäisivät toivomuksia siitä, millaista toimintaa yhdistyksen tulisi jatkossa järjestää ja miten toimintaa tulisi painottaa.

Marja Holli

Tällä kertaa ei vuosikokouksessa kuultu esitelmää, vaan esiintymässä olivat tanssiopisto Vinhan nuoret tanssijat Roosa Lahti ja Tuulia Saksala.

Useampikin puheenjohtaja saman pöydän ääressä. Vasemmalla kotiseutuneuvos Tuure Hasselman, joka toimi vuosikokouksen puheenjohtajana, keskellä yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja Risto Hakomäki, joka jätti nyt tehtävät, ja oikealla varapuheenjohtajana jatkava Pekka Wikberg.

Pekka ja Eine Frosterus sekä Reino Luoto Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen vuosikokouksessa.

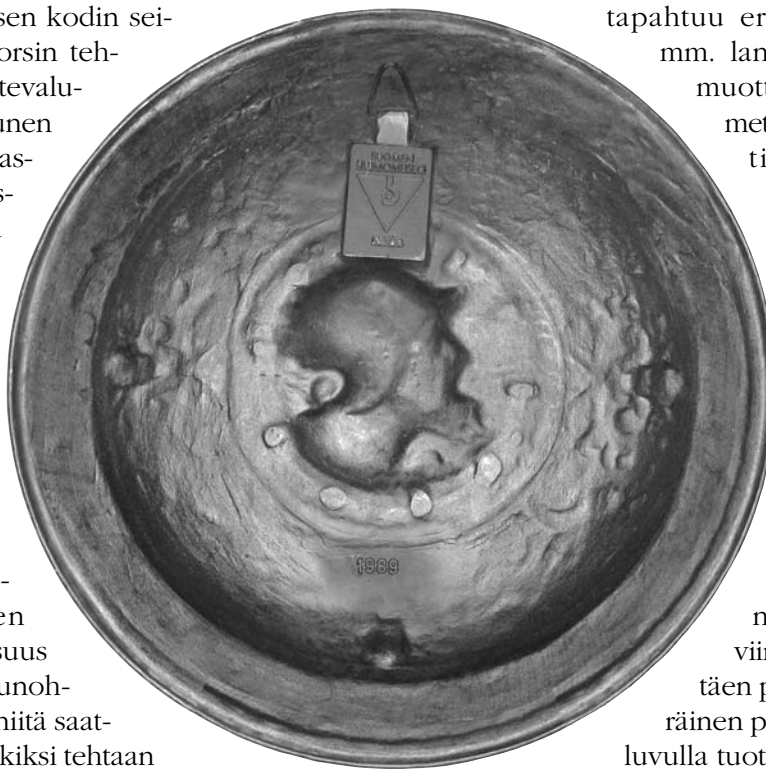

Kotiseinän arvokkaat taidevalut

Monen karkkilalaisen kodin seinnää koristaa Högforsin tehtaan taide- tai koristevalu- taulu, löytyypä jokunen valuesine myös omasta kodistani. Arvostamme niitä kukin omalla tavallamme. Joka tapauksessa ne ovat perinteinen ja ainutlaatuinen taide- muoto ja muistutus entisen ruukin ja nykyisen valimon vaikutuksesta paikkakunnallamme. Niiden arvo ja ainutlaatuisuus pyrkii vain joskus unohdumaan. Aiemmin niitä saattoivat saada esimerkiksi tehtaan työntekijät vuosilahjaksi, niitä annettiin kaupungin tai jonkun yhdistyksen lahjoina jne. Myöhemmin niitä on voinut saada vaikka museokaupasta tai hyvällä onnella kirpputorilta.

Högforsin ruukissa valettiin ensimmäisen kerran koriste-esineitä jo 1850-luvulla, mutta varsinainen koristevalujen kukoistusaika ajoittui 1800- ja 1900-luvun vaihteeseen. Valumallit saatiin pääasiassa ulkomailta, mm. paristakin ruukista Saksasta ja Husqvarnan valimosta Ruotsista. Koristevalujen aiheina käytettiin usein antiikin tarustoa, mutta 1900-luvun alkupuolelta alkaen myös kotimaisten taiteilijoiden suunnittelemaa kansallisromanttisia aiheita.

Taidevalut ovat täysin käsityönä tehtyjä valurautatuotteita. Työvaiheisiin on kuulunut ja kuuluu käsinkaavaus eli muotinteko. Kertamuotin valmistusta varten tarvitaan aina valumalli, jonka avulla tehdään kaavaushiekkaan valmistettavan kappaleen muotoa vastaava muottiontelo. Karkkilassa on käytetty ns. mustahiekkaa (sis. hiekka + sideaineet). Valimohiekkojen ominaisuuksia on valvottava, koska hiekan laatu vaikuttaa myös ratkaisevasti valun onnistumiseen. Kaavaaja asettaa mallin ja sulloo hiekan muottiin eli ”nuijii” ensin alapuolen ja sitten yläpuolen. Viimeistely

tapahtuu erilaisilla silittimillä, mm. lansetilla. Sen jälkeen muotti suljetaan ja sula metalli kaadetaan muottiin.

Mallin mitoituksessa otetaan huomioon metallin jäähtyessä tapahtuva valukutistuminen sekä työvarat työstöä varten, joten malli on valmistettavaa kappaletta hieman suurempi. Työn annetaan jäähtyä ennen viimeistelyä, jossa työstäen puhdistetaan ylimääräinen pois ja maalataan. 80-luvulla tuotekehittelyn tulokse-

na keksittiin mm. kultaus, jota on käytetty esimerkiksi Paratiisi- taulussa. Kyse ei kuitenkaan ole oikeasta kultaamisesta, vaan esineen pintaa on joko harjattu messinkiharjalla tai siihen on suihkutettu kullanväristä maalia. Muihin käsittelytapoihin kuuluu ns. grundaaminen, jolla saadaan mattapinta. Suomugrafiittiraudasta valmistettuja tuotteita, kuten sillipannua, käsiteltiin rasvapoltolla. Sillipannuja kuten muitakin koristevaluja on myös emaloitu. 1900-luvun alkupuolella koristevalujen pintaa on myös niklattu, näin on tehty 1950-luvulle saakka.

Joskus ohut valu saattoi jäädä ns. kylmäksi ja epäonnistua. Erittäin vaativia olivat isot työt, kuten kilvet tai ”pitsireunaiset” työt, kuten Prinssi- ja Prinsessa- taulut. Työ on erittäin raskasta ja tarkkuutta vaativaa, mutta kyse on ammattimiehistä, joilta vaativimmatkin työt onnistuivat yleensä hyvin eikä hukkaprocentti ollut mainittava – ja raaka- ainehan oli uudelleen käytettävissä.

Myöhemmin määrättyjä valuja voitiin valmistaa myös koneellisesti, tällaisia olivat esimerkiksi sillipannu ja saapasrenki. Karkkilassa tuotantolinja vaihtui uuteen 2000-luvun alussa eikä niitä pystytäkään enää valmistamaan täällä koneellisesti. Nykyään museokaupassa myynnissä olevissa

valikoimissa on myös "tuontitavaraa" eli Componentan tehtailla Pietarsaareissa tai Porissa koneellisesti valmistettuja koristevaluja, kuten Schilkinin Karhu, Ilvesperhe, Helvi Hyvärisen Kurjet, sillipannut ja lasten valurautaiset astiat. Kaikki ovat kuitenkin Högforsin vanhoja malleja.

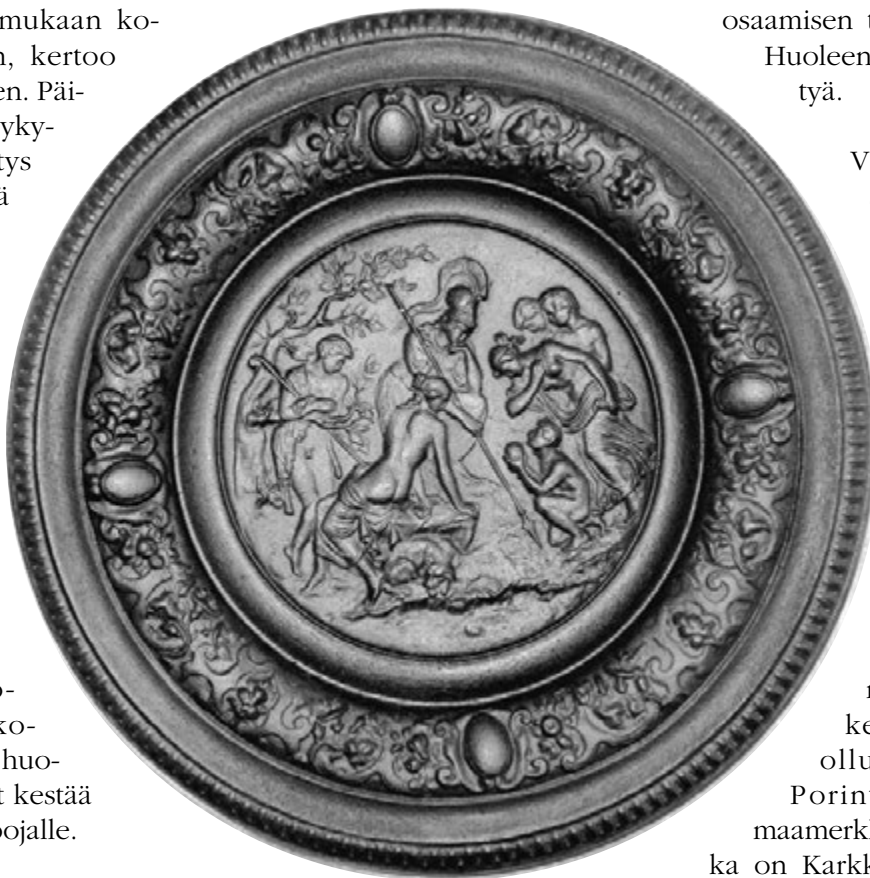
– Ennen tehtiin kaikki valumuotit raudasta, sitten siirryttiin koneellisesti tehtyihin muovimalleihin, mutta nyt on ns. pitkissä sarjoissa palattu metallimalleihin, jotka kestävät paremmin. Valamalla tekeminen ei silti enää ole välttämätöntä, sillä cnc-tekniikka on tullut mukaan koneistustyöhön, kertoo Esa Vepsäläinen. Päivän sana on nyky-aikana kierrätys ja tässä työssä kaikki on kierrätettävissä. Hiekasta voidaan uudestaan ja uudestaan tehdä uusia valumuotteja, rauta voidaan sulattaa ja valaa uudestaan, työvälineetkin kovasta käytöstä huolimatta taitavat kestää vaikka isältä pojalle.

Pekka Frosterus työskenteli automaattivalimossa työnjohtajana, kunnes 80-luvun taitteessa oli muutamia vuosia taidevalimo-osastolla kolmen miehen työryhmässä. Nyt eläkkeellä oleva Pekka muistelee osastolla tehdyn valumalleja, takanluukkuja ja taidevaluja, kuten tauluja. Niihin aikoihin suosittuja olivat mm. Paratiisi ja Ukkosen jumala. Viimeksi mainittu löytyy muistona myös Pekan kodin seinää koristamasta.

Vuosina 1985-96 taidevaluosastolla työskenteli myös pitkän linjan arvostettu työntekijä Paavo

Nikulainen. Kuten jo edellä mainitsin, työ oli raskasta ja tarkkuutta vaativaa, sitä jaksoivat vain tosimiehet. Tätä ei kylläkään sanonut Paavo itse, sillä hän kertoi vaatimattomasti työstään ja työvaiheista. Myös malliaihiot kuuluivat työtehtäviin. Paavokin viettää nyt kotonaan hyvin ansaittuja eläkepäiviä, mutta käten työt ilahduttavat meitä karkkilalaisia.

Esa Vepsäläinen lähes 20 vuotta taidevalimon esimiehenä (vuosina 1982-2000) toimineena osaa antaa arvoa Frosteruksen ja Nikulaisen kaltaisten ammattimiesten työlle ja osaamiselle. Hän on huolissaan taidevaluosaamisen tulevaisuudesta. Huoleen on helppo yhtyä.

Valimomuseosäätiö perusti vuonna 1988 taidevalutyöryhmän, johon kuuluivat Heikki Lehtonen, Aimo Liljengren ja valimossa pitkän uran tehnyt Antti Valonen, jonka panos esim. museoesineiden keräämisessä on ollut merkittävä.

Porintien varressa maamerkkinä oleva senka on Karkkilan maamerkinä pitkälti Antin ansiosta. Taidevalutyöryhmän tarkoituksena oli varojen kerääminen perusnäyttelyn rakentamiseksi ja museon toiminnan tukeminen.

Museokaupan valikoimissa oli aluksi kilpi, tarjoilulautanen, sorsalamppu kuuden snapsilasin kera, ns. Valurintähkä. Hieman näiden jälkeen tulivat Karhu-valutaulu ja sillipannu, joka ns. keksittiin uudestaan Kulttuuriyhdistys Lyytin toimesta. 1990-luvun aikana valikoima laajeni. Tulivat Lukeva munkki, Kolme apinaa ja saapasrenki.

Taidevaluista arvokkaimpia ja jo keräilyharvinaisuuksia ovat pyöreät kilvet 1 ja 2 sekä teräväkärkinen kilpi. Muita ovat mm. Ukkosenjumala, Paratiisitaulu, tarjoilulautanen, Vankkurit, Prinssi ja Prinsessa. Vuodenajat taulusarja (4 kpl), Valurin taulu, Lukeva Munkki, Karhu, Apina, Poro, Vasa, Hirvi, Ilves, sillipannu, saapasrenki, kynttilänjalat ym.

Joidenkin vanhojen mallien valumuotit ovat kadonneet eikä niitä enää voida valmistaa.

Taidevalut nimenomaan raudasta tietysti ammattimiesten käsityönä toteuttamat ovat olleet Karkkila-Högforsin mitä perinteisintä ja omaleimaisinta taideoosaamista, joka alkaa olla katoavaa tässä koneellistuvassa yhteiskunnassa! Olisi suuri harmi, jos tämä osaaminen päästettäisiin katoamaan nyt kun ollaan jo monessa muussa asiassa opittu arvostamaan vanhaa, mutta optimistisinä käännämme katseet Componentan nykyiseen johtoon ja uskomme taidevalujen säilyvän myös tulevaisuudessa Karkkilan omaleimaisen osaamisen taidonnäytteenä, jota ylpeänä pidämme kotiemme seiniä koristamassa.

Vaikka jo sellaisenaan arvostamme vanhaa käsityötä, haluamme myös tietää, mitä se maksaa. Löysin vanhan hintaesimerkin vuodelta 1989, se oli sitä vanhaa markka-aikaa: Tampereen flikat – taulu 60 mk, saapasrenki 70 mk, kynttilänjalka 70 mk, sorsalamppu 80 mk, Kaksi valuria -taulu 80 mk, Apinat-taulu 150 mk, sillipannu 175 mk, Valurit-taulu 250 mk, Karhu-taulu 290 mk, Luke-

va munkki -taulu 290 mk, Prinsessa-taulu 400 mk, Prinssi-taulu 400 mk, Vuodenajat-taulusarja 800 mk, kilpi 1200 mk. Tämän päivän hinnat löytää museokauppa Lansetin nettisivuilta. Lasten kasari maksaa nyt 13 euroa, lasten munkkipannu ja lettupannu saman verran. Karhu-taululla on hintaa 26 euroa ja Ilvesperheellä 49. Saukko ja kala maksavat 12 ja hattu 14 euroa. Lukevan munkin saa nyt 59 eurolla. Valurin tähkän eli sorsalamppun snapsilaseineen saa 170 eurolla ja Haikarat-taulun 17 eurolla. Runsauden sarvi -taulu 74 euroa sorsalamppu yksinään 13,50. Kolmella apinalla on hintaa 29 euroa. Hinnat eivät ole juurikaan nousseet, mutta eivät ne ole laskeneetkaan. Kyse on siis hyvästä sijoituksesta, myös taloudellisesti.

Pieni vinkki aiheesta kiinnostuneille: Käykääpä Karkkilan ruukkimuseo Senkan sivuilla internetissä. Sieltä löytyy myös museokauppa Lansetin tuotevalikoimaa ja paljon tietoa museosta muutenkin. Osoite on www.karkkila.fi/ruukkimuseo

Henna Mitrunen

Lähteet: Haastattelujen lisäksi tietoa on saatu ruukkimuseo Senkasta sekä Tommi Kuutsan toimittamasta Suomen Valimomuseo -julkaisusta. Vihdissä vuonna 1989 painetun julkaisun takana on Suomen Valimomuseosäätiö. Lisäksi tietoa on hankittu ruukkimuseon internet-sivuilta.

Valurautataiteen Karkkila

Tehdaspuiston vehreässä ympäristössä on rauta-veistos:

*”Teräksen 12 tonnin valusenikka
Valusenikka on ollut käytössä A. Ablström
Osakeyhtiön Karhulan tehtaalla vuoteen 1989
asti, jolloin tehdas lahjoitti senkan Suomen
Valimomuseolle Karkkilan museotoiminnan
aloittamispäivän 17.5.1989 kunniaksi.*

*Senikka sijoitettiin tälle paikalle yhteistyönä
Högforsin tehtaat Oy:n kanssa osoittamaan
tietä Suomen Valimomuseoon ja
perinnerikkaaseen Högforsin valimoon.”*

Valusenkan elämä jatkuu maisemaveistoksena, sille on löytynyt jatkokäyttömahdollisuus. Jättilävalut ovat hirveän kauniita härveleitä, koska niitä ei ole kukaan muotoillut. Kauneus tulee siitä, että ne ovat mahdollisimman funktionaalisia ja karheanrehellisiä. Se on käytännönläheistä hyperrealismia. Ja nyt ne ovat veistoksina täynnä uutta elämää. Niissä on korkeutta, leveyttä ja ylipainoa. Ne ovat ilman muuta taidetta. Veistoksilla on selvästi myös sielu. Valut ovat niin sanottuja vanhan hyvän ajan masiinoita, niistä näkee, että joku on ne oikeasti tehnyt käsillään. Ne miellyttävät aisteja samaan tapaan kuin vanhat höyryveturit. Ja kone on aina ihmisälyn voimannäyte.

Mammuttivalurautataide kuuluu Karkkilan maisemaan. Teokset ovat muistumia menneisyydestä. Kaupunki tarvitsee tällaisia julkisia veistoksia, ne viihdyttävät meitä ja ne ovat vuosien kuluessa muuttuneet arvokkaiksi harvinaisuuksiksi. Ne peilaavat myös yksilöiden ja yhteisöjen välisiä suhteita.

Teollisuuden muistomerkit ovat suojeltuja valurautaihmeitä, jotka kuuluvat Karkkilan rautaiseen kaupunkikuvaan. Rautaveistos tuntuu taideilmaisutavoista parhaimmalta Karkkilassa, oikea päätös on ollut sijoittaa niitä kaupunkiin. Tämä taide on kenen tahansa karkkilalaisen ulottuvilla. Se muuttaa kaupungin ilmettä ja tunnelmaa. Rautateoksia voi tarkastella maisemataiteena ja maamerkkeinä, jotka muistuttavat ruukkikaupungin menneisyydestä. Ne ovat Karkkilan taidenäyttely, voimakkaita, suorastaan hurjia ovat

Karkkilassa on kaksikin suurta valusenikkaa maamerkkeinä. Tämä johdattaa valimomuseon suuntaan. Maaliskuun alkupuoliskolla senikka seisoi upeana vielä hieman lumisessa Karkkilassa.

nämä härvelit. Kasvaa kappale suomalaista kulttuurihistoriaa raudan lähteistä.

Raudan henki leijuu näissä jättiläisissä. Ne vievät katsojan ajatukset suureen ruukkiaikaan ja teollisuusyhteiskunnan muutoksiin. Niillä on tärkeä tiedonvälityksellinen tehtävä. Valurauta muo- vaa Karkkilan identiteettiä, kaupunki on oivasti osannut hyödyntää valurautakulttuurinsa. Karkkila on kaunis kaupunki, meidän ”rautakansan” tehtävä on säilyttää se poikkeuksellisen kauniissa raameissa.

Högforsin ruukissa on 200 vuotta sulatettu, jalostettu ja valettu rautaa. Karkkila on Suomen valurautateollisuuden selkäranka. Kaupungilla on ollut selvä halu kehittää valurautataidettaan, käyttää valimotuotteita taiteena. Vanhaa voi kierrättää uuteen käyttöön. Karuudessaan se on kaunista ja muistot kätkeytyvät siihen – vanhaa, joka ei

ole käytössä, poistumassa käytöstä tai vain osittain käytössä. Vanha kalusto on hyvä taiteen raaka-aine. Se on vanhan perinteen säilyttäjä ja vaalija. Valurautataide sopii Karkkilan profiiliin, ja se on enemmän insinöörin kuin taiteilijan luomus. Rautaveistoksia saatetaan jopa pitää merkkinä Karkkilan kulttuurin elinvoimaisuudesta.

Karkkilan liikenteenjakajassa on toinen mammuttiteos pääliittymän kohdalla. Se muuttaa muotoaan hienosti, kun ajaa ohi. On otettu talteen muitakin rautahärveitä ja hyödynnetty niitä maisemataiteena. Jokainen on omalla tavallaan kiinnostava, niissä on haastavaa ja tunnelmaa luovaa jännitettä – rautakarismaa. Sympaattisen kömpelöitä rautaveistoksia, joissa on Karkkilan tuntu ja henki.

Vanhan ruukin rinnalle on noussut valimokulttuuri, jonka me, Karkkilan ”rautakansa”, olemme adoptoineet ja kohottaneet toiseen potenssiin. On olemassa paikkoja, joihin historia jättää jälkensä, Högforsin ruukki on yksi niistä.

Vielä joitain vuosia sitten olisi saatettu vierastaa ajatusta käyttää valutuotteita taiteenajoina, maisemataidetta oudoksuttiin, se oli taidehämmentäjä. On ollut ennakkoluuloja voitettavana. On ajateltu, ettei olla tosissaan valurautataiteen suhteen, ettei sellainen voi olla taidetta. Mutta ei se mitään.

Karkkilassa on etsitty ja ihmetelty valujättiläisiä ja niitä on sitten jalostettu maisemataiteeksi. Rautahärveli vaikuttaa toisarvoiselta ja loppuun käsitellyltä. Se on jossakin vaiheessa ollut erittäin tärkeä. Nyt valuveistoksena pitää kaiken olla aitoa, teknisen koneiston pitää olla yhä tallella, vaikka se kuuluu menneeseen aikaan.

Ei tällaisen maisemaveistoksen tarvitse olla esteettisesti ”täydellinen”, tarpeeksi hyväkin riittää. Jos on liian tiukat puitteet, ei synny mitään. Jos päässä on liian valmis kuva siitä, mitä haluaa, pettyy siihen, mitä saa. Eikä kaikesta tarvitse pitää. Valurautataiteessa on hylätty vanhat esteettiset käsitykset kauneudesta ja ylevyydestä. Teosten taiteellisuus lienee lopulta kiinni katsojan omasta aktiivisuudesta. Katsojakunta on niin laaja, että aina on joku, joka ei pidä ja monet jotka pitävät. Kauneus on katsojan silmissä.

Teoksen ei välttämättä tarvitse olla kooltaan suuri mammuttivalu ollakseen tehokas. Laatu on ”teknologista” latua ja tekniset detaljit ovat koristeellisia. Mutta maisemataiteessa on usein kokoa ja näköä ja ne ovat tilaa vieviä. Se tekee niistä jotenkin maagisia. Veistokset tekevät vaikutuksen, on tyyliä ja mahtavuutta.

Nyt mammuttivalu on Karkkilan pr-kohteita. Ne ovat eräänlaisia kaupungin mainoksia. Niissä näkyy Karkkilan salattua potentiaalia, raskaat rautaihmeet muistuttavat siitä, millaisen suomalaisen valumuotoilun perinteen keskellä ollaan. Mitä Karkkilassa olisi ilman näitä upeita mammuttivalurautaveistoksia? Luultavasti näkymätömämpi ja tylsempi.

Valurauta on meissä karkkilalaisissa sisällä, me katsomme ikään kuin sisältäpäin valurautataidettamme. Rauta on vaikea materiaali, kyllä sen kanssa saa töitä tehdä, mutta raskas rauta on olennainen osa karkkilalaisten elämää. Kaupungissa on vielä vanhoja ihmisiä, jotka kunnioittavat kaikkia ruukkisääntöjä ja -tabuja. He pysyvät tiiviisti vanhan hienon ruukkiyhteisön jäseninä.

Karkkila suojelee valurautaansa, kaupunki ja Suomen Valimomuseo turvaavat valurautakokoelmansa säilymisen. Raudan ylläpidossa voi olla teknisiä ja rakenteellisia ongelmia, esim. kosteusvaurioita. Halpaa huvia ei ylläpito ole. Käytännön teknisten kysymysten ratkaiseminen voi olla hankalaa. Myös entistämiskysymykset vaativat tukea, ne voivat olla suhteettoman suuret. Varastossa voi olla kunnostamista kaipaavaa tavaraa. Teoksia on ehkä entisöitävä, mutta joskus epätäydellinen voi olla täydellistä kiinnostavampaa. Mitä saavuttaa? Mitä mahdollisesti menettää? Ajan muutokset saavat näkyä.

Joskus on tapahtunut tavanomainen historiallinen prosessi, jossa vanhojen tuotteiden arvo on huomattu liian myöhään. Ja onko niistä enää tietoja? Miten hyvin ne ovat jääneet mieleen?

Kun suuret turistikohteet on koluttu eivätkä enää kiinnosta, kannattaa tulla Karkkilaan. Kaupunki on pieni, mutta yhdelle matkalle ihan tarpeeksi iso – matka rautakulttuuriin ja luontoon.

Klas Alander

Högforsin emali iloisesti esillä

Högforsin emalilaitoksesta ja sen tuotteista kertova näyttely ”Högforsin emalin hehku” on mukavasti aikataulussaan ja se avataan Suomen Valimomuseossa 16.5. alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Iloa ja emalin väriloistoa riittää koko kesän, sillä näyttelyn viimeinen avoinnaolopäivä on 2.9.

Vaikka näyttelyn pääteema on Högforsin emali, se ei ole ainoa teema. Näyttely on yksi osa Vihdin, Lohjan ja Karkkilan yhteisnäyttelyä ”Kadonneen hopearahan arvoitus”. Näyttelykokonaisuudessa seurataan nimen mukaisesti erään hopearahan vaiheita Lohjan, Vihdin ja Karkkilan kautta takaisin Lohjalle. Tarinaa ryödittävät siihen soveltuvat tehtävät, tarinapulpetit ja vankkaa faktaa tarjoavat aikajanat.

Eikä tässä vielä kaikki. Emalin ja salaperäisen hopearahan loimeen kiertyy lisäksi emalista ja kylpemisestä innoituksensa saanut taide. Taidet-

Emalointia.

ta tulee ympäri Suomea, lähinnä kuitenkin karkkilalaisilta taiteilijoilta, kuten Antti Raitalta, Raimo Pitkäseltä, Irene Lahdelta, Jarmo Suojärveltä sekä itse emaliin taidetta luoneelta Majlis Nygreniltä.

Kaikesta edellä mainitusta huolimatta pääpaino on kuitenkin Högforsin emalissa. Näyttelyssä on esillä lukemattomia patoja, pannuja, kattiloita, kylpyammeita ja koriste-esineitä. Tekstein ja kuvin kerrotaan emalilaitoksen vaiheista ja erilaisista tavoista emaloida esineitä. Yksi näyttelyn osio on omistettu pelkästään kuuluisalle muotoilijalle Antti Nurmesniemelle, jonka Högforsille suunnittelemissa esineissä on runsaasti esillä. Näyttelyn nimen alkuun sopisi ehkä lisätä ”Karkkilan ruukkimuseo Senkka ylpeänä esittää”, sillä ylpeitä todellakin olemme aikaansaannoksestamme. Toivottavasti yleisö löytää tiensä museoon sankoin joukoin.

Tätä kirjoitettaessa kaikki ei ole kuitenkaan vielä ihan valmista. Viimeksi etsintäkuulutimme mm. emaloijan suoja-asua ja Högforsin juhla-ammetta. Asu on löytynyt, mutta juhla-ammeen jäljille emme ole vielä päässeet. Uusi etsintäkuulutus koskee kuvan kaltaista kylpyallasta, jota valmistettiin vain muutaman vuoden ajan 1960-luvun lopulla. Jos jollakulla sattuu kuvan kaltainen esine nurkissa lojumaan, niin aitona harvinaisuutena se saisi välittömästi kunniapaikan näyttelystä.

Janne Viitala

museoamanuessi

Karkkilan ruukkimuseo Senkka

Högforsin kylpyallas

En kerää, mutta laitan talteen

Anneli Alapeuso ja Eila Sjöholm.

Keräilystä kiinnostuneilla on yleensä kohteita, joihin panostetaan sekä rahaa että aikaa. Yleisimpiä keräilykohteita ovat postimerkit ja -kortit, kolikot ja setelirahat, mutta kaikkea muutakin kerätään moottorisahoista vitsikirjoihin. Miltei jokainen keräilijä tunnustaa, että heillä on lisäksi aiheita, joita kyllä pistetään visusti talteen, jos ilmaiseksi vastaan tulee tai saa vaikka lahjaksi. Kun on keräilyntohimon valtaan joutunut, ei mitään voi poiskaan heittää.

Torstaina 1.2.2007 oli Osuuspankin kerho-huoneella Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen keräilyjaoston kokous, jossa oli paikalla 19 keräilystä innostunutta. Tällä kertaa puhuttiin talteen pistetyistä aarteista, sillä illan teemana oli ”En kerää, mutta laitan talteen”. Omista talteen pistmistään aiheista olivat kertomassa Helena Puustinen ja Anneli Alapeuso. Yhdistäväksi tekijäksi nousi Japani.

Japanilaisia ensipäiväkuoria

– Minulla on paljon postikortti- ja merkinvaihtoystäviä ympäri maailmaa, kertoi Helena Puustinen. – Syksyllä 2003 minuun otti yhteyttä japanilainen postimerkkien keräilijä Shoji Kayashima. Hän halusi suomalaisia ”customized stamps for cooperate customers” eli yritysten omakuva-

Helena ja Anneli

postimerkkejä. Niitä ei ollut helppo löytää, mutta lopulta sain lähetettyä hänelle muutaman. Pyyisin vaihdossa minulle mieluisia kukka- tai lintuaiheisia leimattuja japanilaisia postimerkkejä. Paluupostissa minulle tuli yllättäen upeita japanilaisia ensipäiväkuoria. Shoji kirjoitti, ettei hänellä sillä hetkellä ollut pelkkiä postimerkkejä saatavilla, mutta voisinko näistä kuorista liottaa itselleni merkit.

– En mitenkään raskinut pilata kauniita kuoria leikkaamalla, vaan laitoin ne kansioon, jossa minulla oli muitakin aiheita, joita en varsinaisesti kerää, mutta laitan talteen.

– Vaihtomme jatkui ja ensipäiväkuorikansioon tuli kaiken aikaa täydennystä. Kun kerran aloin tutkia tarkemmin näitä kuoria, huomasin, että yhdessä oli postileimassa päiväys 51.5.25. Se häm-

*Ensipäiväkuori.**Geisha-kortti.*

mästytti ja kun aloin tutkia muitakin, löysin leimoista monia outoja päiväyksiä, esim. 7.7.7. Siinä vaiheessa aloin tutkia asiaa tarkemmin internetistä. Tein mielenkiintoisia löytöjä. Japanissa kirjoitetaan perinteisesti päiväys muodossa vuosi-kuukausi-päivä. Se tuntui vielä loogiselta. Sittemmin löysin tiedon, että Japanissa on perinne, jonka mukaan vuosiluvut alkavat aina uuden keisarin virkaanastumisesta. Nykyinen keisari Akihito (s. 1933), on 125. keisari Japanissa. Hän tuli valtaan v. 1989 eli tällä hetkellä on Japanissa vuosi 18. Edellinen keisari Hirohito hallitsi vuosina 1926-89 ja hänen edeltäjänsä Yoshihito vuosina 1912-26. Näillä tiedoilla pystyin jo päättämään, että vanhin kokoelmassani oleva ensipäiväkuori leimalla 51.5.25 on julkaistu 25. toukokuuta vuonna 1976. Selvisi myös, että leimalla 7.7.7. varustettu kuori on ilmestynyt 25. toukokuuta 1996, Helena Puustinen kertoi.

Japanilaisia postikortteja vuosilta 1968-2006

Anneli Alapeuso kertoi saaneensa japanilaiset postikorttinsa pääasiassa joulutervehdyksinä kahdelta japanilaiselta ystävältään, joiden kanssa hän on pitänyt yhteyttä lähes 40 vuotta.

– Akiko Miyake oli huonetoverini, kun asuin 1967-68 USA:ssa Pohjois-Carolinassa sijaitsevan Duke yliopiston asuntolassa, ja Tomoko Abeen tutustuin samana vuonna Indianan yliopiston kurssin aikana. Akikon koti Japanissa oli Koben kaupungissa. Hän teki elämäntyönsä paikallisen tyttöjen collegen opettajana. Tomoko asuu perheineen Okayamassa. Kun tiemme kesällä 1968 erosivat,

Akiko ja Tomoko matkustivat kotimaahansa ja minä tulin opettajaksi Karkkilaan. Jatkoimme yhteydenpitoa kirjeitse. Tomokon kanssa yhteys jatkuu yhä. Tosin nykyään lähettelemme sähköpostia, mutta jouluksi kirjoitimme perinteisen joulutervehdyksen. Sुरुkseni kaksi vuotta sitten Akikon sisarelta tuli joulutervehdykseeni vastausviesti, että Akiko oli menehtynyt sydänkohtaukseen.

– Olen tallettanut kaikki näiltä ystäviltäni saamani kortit sekä muistona ystäväistäni että korttien ainutlaatuisen kauneuden tähden. Yhteinen kiellemme on englantia, japania en osaa. Niinpä kortteissa on usein painettuna englanninkielinen joulutervehdys, mutta joskus myös sama japanilaisin kirjoitusmerkein ilmaistuna. Joulukortteiksi näitä kortteja ei ensi näkemältä tunnista, sillä niissä ei ole mitään sellaisia kuvia, joita olemme joulukortteissa tottuneet näkemään. Ei tonttuja tai joulupukkeja, ei seimeä tai enkeleitä, ei lumiukkoja tai lumisia maisemia. Vain sisäsiivuilla oleva tervehdys ilmaisee kortin olevan hyvän joulun toivotus.

– Korttien kuvien kauneutta on vaikea sanoa kuvailla! Lempikorttejani ovat sellaiset, joita ajatuksissani kutsun ”geishoiksi”. Herkkiä piirroksia perinteisiin asusteisiin pukeutuneista naisista tai kuvia naisista, joiden kimonot on tehty liimaamalla korttiin värikkäitä koristeellisia paperilaskoksia. Joissakin kortteissa on kuvattu erittäin upeasti myös perinteisiä aiheita: punaisella pohjalla kullanväriset ylöspäin lentävät kurjet ja mustavalkoiset siivet levitettyinä tanssivat kurjet, sirot kurjet lennossa uskomattoman

sinisellä pohjalla, punaisten, kullan- ja hopeanväristen kurkien parvi nousussa kortin oikeasta alakulmasta vasempaan yläkulmaan tai kellanruskeiden kurkien parvi harmaalla pohjalla taustanaan suunnattoman suuri täysikuu. Yhden kortin sisältä aukeaa pieni paperitaitoskurki, se on yleinen origamimalli. Toinen kortti esittääkin näitä paperista taiteltuja kurkia, joiden siivet muodostavat ikään kuin kortin sulkevan lukon.

– Japanilaiset ystäväni selittivät paperitaitoskurjen liittyvän onnen ja terveyden toivotuksiin. Duke yliopistossa ollessani sairastin flunssaa ja makasin kuumeessa asuntolan huoneessa tuntien oloni kurjaksi. Ystäväni toivat minulle tarjottimella ruoka-annoksia alakerran opiskelijaruokalasta. Eräänä päivänä tarjottimella oli lautasliinasta taiteltu kurki ja minulle kerrottiin, että jos joku sairastaa, niin ystävät taittelevat hänelle suuren määrän paperikurkia toivottaen täten pikaista

paranemista. Ainakin sairaan mieliala parani heti! Anneli Alapeuso kertoi, miten hänen kokoelmaansa myös kukka- ja kasviaiheisia kortteja on paljon. Niissä näkyy krysanteemeja, kirsikankukkia, liljoja ja bambun versoja sekä vanha puu koukeroisine oksineen. Luonto ja sen kauneus eri vuodenaikoina on japanilaisille yhtä suuri ilonaihe kuin suomalaisillekin.

Kuten keräilyjaoston kokouksissa yleensäkin on tapana, paikalla olleet jäsenet saivat esityksen jälkeen tutustua esillä olleisiin kokoelmiin. Toettiin, että oli hauskaa, kun poikkeuksellisesti oli samalla kertaa kaksi esitystä toisiaan sivuavista keräilyharrastuksista. Kokouksen loppuaika käytettiin postimerkkien ja rahojen vaihtoon sekä tutkimiseen.

Teksti: Helena Puustinen ja Anneli Alapeuso

Kuvat: Helena Puustinen

Vasemmalta Ritva Sundström, Eeva Abonen, Anneli Alapeuso, Antti Valonen ja Matti Nieminen.

Vasemmalta Aulis Saaristo, Kalevi Kataisto, Armas Stigell, Pekka Wigren, Susanna Wigren-Sipponen ja Ritva Sundström.

Vasemmalta Antoine Chatta, Jukka Hanhinen, Juhani Salminen, Heikki Toljander, Eila Sjöholm, Tuomas Ylioja ja Aulis Saaristo.

Vasemmalta Matti Nieminen, Antti Oksanen, Erkki Laakso, Antoine Chatta, Jukka Hanhinen ja Juhani Salminen.

Keräilyjaoston toimintaa vuosina 2000-2006

Kuvia keräilyjaoston pikkujoulun vietosta kerhoillassa 7.12.2006. Mukana oli 16 osanottajaa. Kuvat: Matti Nieminen.

Keräilyjaoston toiminta alkoi vuoden 2000 syksyllä, jolloin kerhoillat aloitimme Karkkilan Osuuspankin kerhotiloissa, toimintakuukausien ensimmäisinä torstai-iltoina. Toiminta on saanut jatkua samoissa tiloissa nyt jo seitsemättä toimintavuotta, siitä kiitos pankinjohtaja Pekka Wikbergille.

Toimintatilastot 2000-2005 ja 2006 osoittavat, että kerhoiltoja on vuosien aikana ollut 46 kertaa ja kaksi matkaa keräilymessuille. Osanottajalukemat ovat vuosien kuluessa nousseet, ollen esimerkiksi vuonna 2004 20 henkilöä ja käyntejä 90 kertaa. Vuonna 2006 oli 26 henkilöä ja käyntejä 112 kertaa. Kerhoiltojen ohjelmaan otettiin 2003 ”henkilökohtaisten” keräilyharrastusten esittely näytteiden kera. Näin on saatu kuulla ja nähdä 27 kerhoillassa mielenkiintoisia koosteita erilaisista keräilyn kohteista.

Kerhoilloissa kävijöiden ikähaarukka on vaihdellut noin 40 vuotta, ollen 1927 syntyneistä 1967 syntyneisiin. Harrastusaktiivisuuteen ja keräilyaiheisiin eivät ikäerot näytä vaikuttavan. Keräilyharrastus kaiketi yhdistää eri-ikäisiä aktiivisempaan toimintaan ja kanssakäymiseen.

Tervetuloa joukkoomme!

*Antti Valonen
Jaoston vetäjä*

Korjaus

Jäsenlehden viime numerossa oli keräilyjaoston toiminnasta kertovaan juttuun päässyt puhtaaksi kirjoitusvaiheessa virhe. Jutussa kerrottiin syyskuun 2006 kerhoillasta, jossa Armas Stigell esitteli suomalaisten rahakokoelmien rakentamista. Sana rahakokoelmien oli kuitenkin pudonnut pois. Onneksi asia selvisi niille lukijoille, jotka katsoivat myös juttuun liittyneet kuvat ja kuvatekstit.

Pahoittelen Armas Stigellille, keräilyjaostolle ja sen vetäjänä toimivalle Antti Valoselle tuottamaani mielipahaa.

Marja Holli

Sukututkijoilla vilkas alkuvuosi

Tommi Kuutsan esitelmää kuuntelemassa Helena Puustinen, Henna Mitrinen ja Susanna Wigren-Sipola. Kuva: Juhani Holli.

Kotiseutuyhdistyksen sukututkimusjaosto on aloittanut vuoden 2007 ripeästi. Jaosto on pitänyt kuukausipalavereja. Juhani Holli oli jo perinteeksi muodostuneeseen tapaan Karkkilan kirjastossa opastamassa sukututkimuksesta kiinnostuneita. Lisäksi jaosto kävi tutustumassa Karkkilan kaupunginarkistoon museonjohtaja Tommi Kuutsan johdolla. Maaliskuun palaverissa pohdittiin myös lähtöä Hämeenlinnan maakunta-arkistoon. Kirjastossa pidettävä neuvontapäivä on joka vuosi kiinnostanut sukututkimusta aloittavia. Ensimmäisillä kerroilla kävijöitä oli runsaasti. Tänä vuonna päivän mittaan kävi kolme, mutta heitä Juha-

Karkkilan kaupunginarkistossa Tommi Kuutsa esitteli vanhoja pöytäkirjoja. Parhailaan tutustutaan 1800-luvun kuntakokousten pöytäkirjoihin. Pöytäkirjan tarkastajien puumerkkejä tutkimassa Abti Lindstedt, Antti Syvänperä ja Henna Mitrinen. Risto Olsson katselee kauempaa. Kuva: Juhani Holli.

Risto Olsson katsomassa mikrokorteilta, mitä tietoja suvusta löytyy. Juhani Holli seuraa vierestä. Kuva: Marja Holli.

ni Holli ehtikin opastaa paremmin, kun aikaa oli riittävästi.

Neuvontapäivät alentavat kynnystä aloittaa tutkimus. Kun joku neuvoo ”kädestä pitäen”, pääsee paremmin mukaan sukututkimuksen maailmaan. Tänä ja viime vuonna neuvonta järjestettiin kirjaston kotiseutuhuoneessa, joka samalla tuli tutuksi uusille tutkijoille.

Syyskuun kolmannella viikolla sukututkimusta esitellään kirjaston näyttelytilassa. Samalla saa opastusta.

Marja Holli

Ensimmäisiä pyhäjärveläisiä ylioppilaita

Ylioppilasmatrikkelista 1640-1852 löytyy 11 täällä syntynyttä ylioppilasta. Syrjäisestä Pahajärven kappelista lähdettiin Turkuun, Suomen ainoaan yliopistoon, opiskelemaan jo 1600-luvulla. Turku oli se kaupunki, johon oli kaupankäynnin johdosta syntynyt muutenkin yhteyksiä. Merkittävää oli, että joillekin taloille oli kerääntynyt varallisuutta niin, että poika voitiin lähettää kouluun. Muutamat vanhemmat ymmärsivät koulutuksen merkityksen jo silloin. Toisaalta voidaan ajatella, että haluttiin näyttää ympäristölle oma asema ja varallisuus.

Ensimmäinen ylioppilas, Karl Torlenius, oli lähtöisin Tuorilasta Hemmin talosta. Hän valmistui ylioppilaaksi Turussa 1662-63 ja toimi ainakin Marttilan pitäjänapulaisena 1675 ja Kosken Tl kappalaisena 1679. Torlenius kuoli Koskella Tl. 1689. Hän oli kahdesti naimisissa: 1:o (jo 1671) *Margeta Zachrisdotter Judius*; 2:o (jo 1685) *Ingeborg Eriksdotter Holm* tämän 1. avioliitossa († 1706).

Jarl Pousar on löytänyt hänestä merkinnän Vihdin käräjäpöytäkirjasta. Hän kirjoittaa:

”Toinen hajatieto koskee Kosken (Tl.) kappalaista, nimeltään Carolus Henrici Torlinius. Kemiön kappalainen Marcus Aurelius (!) oli kutsunut Torliniusta ”tammannylkijäksi”. Tämä oli todella törkeä herja, ja Torliniuksen veli Matti Heikinpoika pyysi Vihdin kesäkäräjillä 4. – 5.6.1683 lautakunnan todistusta veljestään. To-

dettiin, että Torlinius oli Tuorilassa syntynyt ja kasvanut ja aina käyttäytynyt nuhteettomasti eikä kenenkään tiedossa ollut, että Torlinius olisi harjoittanut tätä häpeällistä ammattia tai millään muullakaan tavalla tullut tekemisiin siihen. Torlinius oli siis pyhäjärveläinen.”

Torliniuksen veli Matti Heikinpoika oli tuolloin Tuorilan Märsyn isäntä.

Hemmin talon perhettä n 1630-1700

Heikki Mikonpoika, Tuorilan Hemmin isäntä, rusthollari

psa Liisa

lapset:

Mikko Heikinpoika, Hemmin talon seuraava isäntä, rusthollari

psa Anna

Matti Heikinpoika, Märsyn talon isäntä

psa Margareetta

Jöran Heikinpoika

psa Liisa

Abraham Heikinpoika

Karl Torlenius, kappalainen, kuoli 1689 Koski Tl

1.psa Margeta Zachrisdotter Judius, Marttilan kirkkoherran tytär

2. psa Ingeborg Eriksdotter Holm

Pekka Wikberg

Jaostot

Kotiseutuyhdistyksessä on kolme jaostoa.

Keräilyjaostoa vetää Antti Valonen.

Sukututkimusjaostoa vetää Pekka Wikberg.

Matkailujaostoa vetää Juhani Silvan.

Kesäkaudella jaostoissa vedetään henkeä, mutta toiminta alkaa jälleen syksyllä.

Tule mukaan toimintaan. Keräile tai tutki sukua.

Lähde matkalle, käy teatterissa.

Ohjesääntö kulkutautien varalta

Kunnilta vaadittiin 1800-luvun jälkipuolella erityisiä terveydenhoidon ohjesääntöjä. Taustalla vaikutti vuonna 1879 annettu asetus, joka toi uusia periaatteita terveydenhoitoon. Ohjesäännöt sisälsivät yleisiä määräyksiä ja menettelyohjeita. Erityisesti kiinnitettiin huomiota ravintoaineiden kauppaan, hautausmaihin sekä tarttuviin tauteihin. Ohjesäännöt otettiin käyttöön kuitenkin varsin hitaasti, ja ne yleistyivät vasta 1890-luvulla. Esimerkiksi Pyhjärven kuntaa varten painettu ohjekirjanen ”Terveydenhoidon Ohjesäännöt noudatettavat Uudenmaan läänin Pyhjärven pitäjässä” ilmestyi vuonna 1894.

Seuraavassa tarkastellaan tautien torjuntaa koskevia ohjesääntöjä.

Tarttuvan taudin ilmaantuessa taloon oli siitä välittömästi ilmoitettava sakon uhalla. Kunnallislautakunnan esimiehen tuli sen jälkeen saatua asia tarpeellisten viranomaisten tietoon. Tautitalossa piti ryhtyä moniin varoja hoitotoimiin. Ohjesäännön mukaan sairaan hoitoa varten oli talosta varattava ”yksi huone, kerran naimmin semmoinen, jonka voipi muista huoneista erottaa”. Huone piti puhdistaa ja kaikki ”liiat talon-kalut” siirtää pois. Jos huoneeseen sijoitettiin useampia sairaita, piti kutakin kohti varata ”ainakin 5 neliömetriä lattiapintaa, kun huone on vähintäänkin 2 metrin korkuinen”. Jos sairaan hoitaminen kotona ei onnistunut, tuli potilas toimittaa ”tilapäiseen sairashuoneeseen”. Kulkutautien raivotessa kunnallislautakunnan oli tämän vuoksi järjestettävä ”erinäisiä sairashuoneita ja sairassuojia”. Tautitalon isäntä oli ”velvollinen pitämään huolta sairaan sinne siirtämisestä 3 vuorokauden kuluessa sairastumisen jälkeen”.

Myös hoidon aikaisesta siisteydestä annettiin tarkkoja määräyksiä. ”Liinaisia pito- ja vuodevaatteita” piti tarpeen mukaan vaihtaa. Likaiset vaatteet neuvottiin ”pitämisen perästä” panemaan veteen ja keittämään ”tunti aikaa kannellisessa padassa”, jonka jälkeen ne virutettiin ja ripustettiin kuivumaan ulkoilmaan. Lattiat piti lakaista ”kostealla luudalla tai muulla semmoisella”, joka poltettiin

käytön jälkeen. Pölyt pyyhittiin ”kostealla rievulla, joka sitten poltetaan tahi puhdistetaan kiehuvaassa lipeässä”.

Sairaan yskökset, virtsa ja uloste kerättiin astiaan, jossa ”neljännes on täyttään vettä, johon on sekoitettu joitakuita ruokalusikallisia raakaa karbolihappoa, milloin sitä on saatavilla”. Astian sisältö piti tyhjentää ”johonkin syrjäiseen paikkaan, josta se ei voi päästä juoksemaan asuin- tahi ulkokuoneiden alle eikä saastuttamaan kaivoa tai lähettä”.

Tautitalon muut asukkaat eivät saaneet ”tarpeettomasti seurustella muiden talojen väen kanssa”. Talosta ei saanut ”viedä meijeriin maitoa tai muutenkaan myydä”. Maidon myynti oli kuitenkin sallittua, jos sairas oli lähetetty pois talosta ”heti taudin ilmestymisen perästä” ja muut asukkaat olivat ”kylpeneet ja puhdistaneet vaatteensa”.

Myös taudin jälkeen ohjeet määräisivät tarkoista puhdistustoimista. Sairashuoneen ”lattia, ovet, akkunat, katon- ja seinäpeitteet, milloin ovat puusta, sekä kaikki siinä suojassa olevat esineet, jotka semmoisen käsittelyn sietävät”, oli pestävä ”kuumalla lipeällä”. Huoneen tapetit suositeltiin revittäväksi pois ja poltettavaksi. Kipsikatot ”sopi uudeleen sivellä”. ”Puhdistamisen perästä” oli huonetta ”tuuletettava vähintäänkin vuorokausi”. Lisäksi kaikki arvoton ”niin kuin vuodeoljet” piti surutta viskata tulen ruoaksi.

Varsin yleistä oli, että kulkutautien riehussa kuolema korjasi satoaan. Ohjeet määräisivät, että kuolleen ihmisen ruumista ei tällöin saanut pestä, vaan se oli pantava arkkuun ”niin pian kuin suinkin”. Lisäksi oli huolehdittava, että ”ainoastaan arkkuun panemiseen tarvittavat henkilöt” olivat paikalla. Myös hautauksen oli tapahduttava viivyttelämättä. Tautiin kuolleen ruumista ei saanut ”missään oloissa yleisön katseltavaksi asettaa”.

Tommi Kuutsa

**Tautitalon asukkaat
eivät saa
tarpeettomasti
seurustella
muiden talojen
väen kanssa.**

Ilmari Huitti kuvien takaa

Tulin perheeni kanssa vuonna 1947 Vaskijärvelle taiteilija Ilmari Huitin (1897-1960) luokse katsomaan hänen taidettaan. Vierailun syynä oli taideosto, mutta taiteen piti tulla ensin ja kaupanteon sitten. Tulimme poimimaan teoksia suoraan taiteilijan työhuoneelta. Minulla on muistikuva vierailusta ja taiteilijasta kuudenkymmenen vuoden takaa. Vierailu on peräisin niinkin kaukaa kuin 1940-luvulta. Aikaetäisyys on pitkä, mutta Huitti on jättänyt syvän muistijäljen.

Ilmari Huitti oli kaikkien karkkilalaisten taiteilija, hän teki taidetta, jonka karkkilalaiset tunsivat omakseen. Huitti on yhtä kuin Vaskijärvi, hän tuntui saavan Vaskijärven luonnosta irti aivan uutta. Hän avasi Karkkilan taiteelle uuden tulevaisuuden.

Pääsimme tutustumaan perinteiseen suomalaiseen hirsimaalaistaloon. Tässä talossa Huitti asui ja työskenteli. Ateljeessa oli entisaikojen tunnelmaa, siinä oli rauhaa ja kodikkuutta. Jos taiteilijan päivä ei olisi mennyt myyntitapaamisessa, hän varmankin olisi jatkanut ateljeessa lepäävää maalaustaan. Valmiinoloiselta kankaalta näkyi hahmoteltu järvimaisema.

Kuudenkymmenen vuoden takaisessa maailmassa kaikki tapahtui vielä hitaasti, olimme melkein koko päivän Vaskijärvellä. Taidetta oli esillä meitä varten. Huitti vältti joutavaa hienostelua ja tärkeilyä, eikä hän tyrkyttännyt taulujaan. Hän ei etsinyt meille sopivaa taidetta. Huomasi, ettei hän ottanut huomioon ostajia maalatessaan, hän maalasi juuri siten kuin hänen oli pakko maalata. Huitti tarvitsi luontoa latautuakseen. Hän oli uskollinen näkyvälle todellisuudelle arkirealismin tyyliinsä. Taiteilija pystyi nauttimaan maaseudusta täysin ”vanhanaikaisesti”. Ilmari Huitin piti antaa aikaansa taidekaupan teolle. On mahdollista, että hän muuten olisi viettänyt osan päivästä ulkotöissä, pihapiirissään tai kotimuseossaan. Olimme pari tuntia kotimuseossa, joka oli taiteilijalle haaste. Hänellä oli siellä käsityöperinnettä, kansantaidetta, kulttiesineitä, puusta nikkaroitua tavaraa, shamanistista suomalaisuutta. Kaikilla esineillä oli tarinansa, näitä hän kertoi. Huitti oli kelpuuttanut kaikki museoesineet taiteen piiriin.

*

Ilmari Huitin töitä on esillä Galleria Bremerissä, jossa on vaihtuva näyttely. Tämän jutun kuvituksena ovat maaliskuun loppuun asti näytteillä olleet työt. Nyt näyttely tarjoaa uutta katsottavaa.

Huitti oli päättänyt palata kotikyläänsä Vaskijärvelle, Aittamäkeen Karkkilassa. Voi ihmetellä, miksi Vaskijärvelle, siellä ei ollut mitään uran kannalta kuten pääkaupungissa – tai Pariisissa. Huittia on väheksytty muuton takia, mutta Vaskijärvellä oli Huitin tarvitsemaa etäisyyttä maailman taidekeskuksiin.

Suurkaupungit olivat vaativia ja kilpailuhenkisiä taidekeskuksia, siellä oli korkealle asetetut tavoitteet. Ne olivat alituisessa luomisen tilassa. Kaupungeissa oli taide- ja kulttuurikriitikoita, taide-toimittajia, -järjestäjiä, -tekijöitä ja -ostajia, museo-väkeä, taidemaailman toimijoita. Taiteilija eli joskus keskellä kaaosta, se oli ihmisen irtautumista juuriltaan. Taidetta oli tarjolla joka kadunkulmassa, oli museoita ja gallerioita. Kaikki olivat suuren taiteilijaunelman perässä, jota ei oikeastaan ollut olemassakaan, piti menestyä, piti olla näyttelyitä, piti elää täydellistä, romanttista taiteilija-

elämää. Yksilöt purnasivat, mutta jäivät viime kädessä isompien jalkoihin. Taidekeskusta voi kutsua taiteilijoitten sulatusuuniksi.

Tähän kaikkeen Huitti oli kyllästynyt. Hän etsi tilaisuutta vetäytyä korpeen taidetta luomaan. Hän halusi suurkaupungeista erämaan rauhaan. Hän alkoi syventää tietojansa rauhassa ja ottaa oppimansa hallintaansa. Huitilla oli unelma ja hän todella toteutti sitä, hän harppoi kohti onnelaa, pilvilinnaa. Jotain heräsi Huitissa eloon, jotain, joka veti ja vetosi. Hän tahtoi palata Karkkilaan ja tehdä sitä, mihin hän oli saanut koulutuksen, maalata. Ilmari Huitin työssä alkoi korpivaihe, joka oli ehkä hänen elämänsä mielenkiintoisin. Hän uskoi taiteensa istuvan ongelmitta erämaassakin. Hänellä oli korpeen pakenemisen välttämättömyys.

Mutta miksi Huitti valitsi syrjäisen, kylmän paikan? Kuinka hän saattoi olla menettämättä kansainvälistä liikkumatilaansa? Virikkeitä ja informaatiota oli nyt vähemmän. Oli epäajanmukaisuutta, tietojen saanti oli vaikeaa. Miten Huitti selviytyi tästä tilanteesta? Muuttoon kohdistui epäluuloja. Mutta ei kaikki muuttunut korvessa, ei hänen uusi taiteilijaelämänsä ollut täysin mullistavaa. Helsin-

gissä oli enemmän mahdollisia tilaisuuksia, mutta tekijöitäkin oli siellä enemmän. Huitilla oli vapaaehtoinen ja työn kannalta tavoiteltu yksinäisyys. Huitti oli keräilijä, hän toteutti omassa reviiressään kotimuseon. Välillä Ilmari Huitti päätti tulla mukaan taidekeskuksiin. Tuli halu lähteä vanhojen kaverien kanssa suurkaupunkiin. Hän yritti löytää uudelleen suhteen taidekeskuksiin, hän kaipasi yhteisöllisyyden tunnetta. Mutta samanaikaisesti viettelevä ja pelottava suurkaupunki tuntui vastenmieliseltä. Ehkä Huitti tunsu itsensä kahtia leikatuksi. Kun hän oli Karkkilassa, hän ikävöi taidekeskuksia ja kavereita siellä. Taidekeskuksissa puolestaan hän alkoi ikävöidä elämäänsä ja kotiaan Karkkilassa.

Myös seuraavat taiteilijat painuivat korpeen: Akseli Gallen-Kallela (1865-1931) kaipasi suurkaupungeista takaisin erämaiden rauhaan. Hän löysi ateljeetansa varten maapalan Isonselän rannalta Ruovedeltä. Suunnittelemansa hirsitalon hän risti Kalelaksi. Taiteilija asui Kalelassa perheineen lähes 15 vuoden ajan.

Tuusulan rantatien varrelle valmistui vuosina 1899-1902 Pekka Halosen (1865-1933) erämaateljee Halosenniemi, josta tuli vuosiksi eteenpäin Haloselle ja hänen perheelleen koti ja ateljee. Pekka Halonen oli samoin kuin Huitti suomalaisen luonnon ja kansan kuvaaja.

Visavuori on Emil Wikströmin (1864-1942) kansallisromanttinen ateljeekoti, jonka kuvanveistäjä suunnitteli ja rakensi Sääksmäen maisemiin vuosina 1893-1912.

Emil Danielsson (1882-1967) rakensi kivilinnan Pirunvuorelle (Ellivuori Vammalassa) 1906-1913. Taiteilija vietti ateljeessaan yhtä Italian-vuotta lukuun ottamatta kaikki kesät vuoteen 1966 saakka. Pirunvuoresta kerrotaan, että vuoren uumeniin johtavan luolan suulla on käyty kyselemässä tietoja. Vastaus on kaikunut luolan syvyyksistä.

Reidar Särestöniemi (1925-1981) eli opiskeluvuosiaan lukuun ottamatta koko elämänsä kotitilallaan Kittilän Kaukosen kylässä. Ympäröivä luonto ja Lapin ihmiset ovat lähtökohta Särestöniemen taiteeseen. Jängät ja tunturit, riekot, ilvekset ja porot samoin kuin jaarat esiintyvät taiteilijan maalauksissa. Reidarin Särestö on nyt museona. Siellä olevissa teoksissa arktinen maa,

lumi ja jää sekä kirkuva pakkanen aiheuttavat halkeamia tunturimaisemiin.

Tyko Sallinen (1879-1955) asui ja työskenteli Hyvinkäällä Krapula-nimisessä ateljeessaan Hyvinkäänkylässä 1916-1951.

Alpo Jaakolan (1929-1997) ympärille kehittyi eräänlainen erämaakultti. Taiteilija kohosi taidepiirien ulkopuoliseksi metsänjumalaksi. Hän oli riittävän omaperäinen ollakseen kiinnostava.

Suomen korpiateljeet olivat Euroopan pohjoisimpia ateljeekoteja. Ateljeerakennuksissa oli komeita, suuria eleitä, jotka saavatkin olla suuria. Ne edustivat oman aikansa taiteilijaresidenssejä suomalaisimmillaan.

Jos erämaa-ateljee oli taiteilijan lapsuudenkoti, oli hänelle hieman käytännönläheisempi suhde siihen. Taiteilija oli jälleen kotona. Oli levollinen tietoisuus omasta paikastaan tässä maailmassa. Reidar Särestöniemen ja Ilmari Huitin ateljeet olivat heidän lapsuudenkotinsa. He vetosivat kotikävään, kenties heitä joku kotonakin odotti.

Korpiatelijoilla oli haaveet korkealla, nyt oli aika antaa näyttöjä. He pystyivät menemään halua- maansa suuntaan, oli uuden alun mahdollisuus. Ja korpien kätköistä olivat monet taulut lähtöi-

sin, oli suomalaisten suhdetta luontoon erilaisista näkökulmista. Kysymys oli viime kädessä siitä, miten taiteilija kokee oman ympäristönsä. Ilmari Huitti seiso siinä joukossa, joka on tehnyt kotimaan luontoa rakkaaksi sanoin ja kuvin. Monilla korpiatelijoilla on ollut epämukavia työskentelyolosuhteita. Korpiateljee oli paitsi riski myös suuri mahdollisuus. Taiteilijaromantiikka oli salaperäisissä ateljeissa todellista ja hyvin suomalaista. Se sai muut taiteilijat janoamaan samaa, elämää poikkeuksellisissa oloissa, jossa voi luoda uraa. Taiteilijat hakeutuivat omaa reviiriään kohti monella tavalla, se joko löytyi tai ei löytynyt, tai sitä ei haluttukaan löytää tietoisesti. Suoranainen kulttuuriteko oli Huitin paluu Vaskijärven kotiateljeehen Karkkilaan.

Korpirakennusten ympärillä leijuva mystiikka kiinnostaa ihmisiä tänään. Mutta nykyajan vieras kokee nämä ateljeet hieman toisin – varsinaisista erämaistakaan kun ei enää oikein voi puhua. Ilmari Huitin ateljeekoti liittyy suomalaiseen taide-elämään ja Karkkilan historiaan, joten sen kulttuurihistoriallinen arvo on huomattava. Huitin taiteesta on saanut ammentaa koko Karkkilan kulttuurielämä. Taide jäljittelee elämää. Ilman tekoa ei ole kulttuuria. Huitin taide on osa karkkilalaisten hyvinvointia.

*

Huitti ymmärsi, että omaa taidetta ei kannata erityisesti etsiä, se on suoraan edessä: kotikylässä, jotain jonka kanssa syntyi. Huitin kotikylä on kaukana Karkkilan reunalla, ihan hiljaa yksikseen ja yksinäisyydessään rauhallisena. On hyvä tunnelma. Maata ja metsää riittää. Eikä Vaskijärvi ollut liian kaukana tai liian lähellä. Huitti tajusi, että Vaskijärvi on hänen elämänsä, täällä hänen taiteensa puhuu. Jos onnistuu luomaan oman tyylin, se on jopa arvokkaampaa kuin taito. Karkkilassa on historiaa mukana, ihmisen koko elämä, sellaista mikä on tuttua lapsuudesta, missä on toden makua. Huitti oli jo varhain tietoinen tavoitteistaan. Hänelle oli määrätty tämä tehtävä: maalata kotikylänsä, se oli hänen kutsumuksensa. Ja hänellä oli nöyryyttä taiteensa edessä. Hän maalasi Karkkilan maaseutua vastustamattoman kauniina, rannat ja metsät, puut ja niityt.

Huitti uskoi, että hänen vahvin alueensa oli maisemat. Hän halusi kuvata jotain todellista ja joka-

päiväisiä asioita. Hän halusi tavoittaa aitoa tunnelmaa. Kun hän sai keskittyä kokonaan Vaskijärven maalaamiseen, hän teki sen täysillä. Huitille tärkeä maalaamisen lähtökohta oli Vaskijärven luonto ja vuoden kierto. Hän liikkui luontevasti lapsuuden maisemissaan ja teki luontodokumentteja. Selkeää ja haurasta. Ja erittäin riisuttua. Huitti oli vähin elein paljon sanova. Syntyi herkkiä, maanläheisiä, rauhallisia maalauksia. Huitti osasi pelkistämisen taidon, hänen maalauksissaan ei ollut mitään ylimääräistä. Hän osasi maalata pelkkää hiljaisuutta. Hiljaisuus, joka oli elävää ja käsin kosketeltavaa.

Vaskijärvi on juuri sellainen, jota Huitin kaltaisen detaljitaiturin on luontevaa maalata. Karkkila inspiroi ja hallitsi häntä. Taiteilija ei oikeastaan etsinyt erikoisia ja ainutlaatuisia aiheita, vaan sitä mikä on arkipäiväistä. Hän maalasi luontevasti tavallisuutta. Hän välitti sen minkä hän näki meille karkkilalaisille ja koko Suomelle. Pelkistetympänä ja arkisena. Huitti on Karkkilan kummitaiteilija. Ilmari Huitti kuvasi niin sanottua harmaata pohjoista maisemaa. Huitin harmaa sisältää kaikkia mahdollisia harmaita sävyjä mustaa muistuttavasta vihreän näköiseen.

Karkkilassa olemme yhtä luonnon kanssa, Huitin taulut edustavat karkkilaisuutta. Maalaukset ovat tarinoita Karkkilasta. Huitti onnistui tallentamaan meidän luontoamme ja kulttuuriamme aivan kuin Karkkilasta olisi hetkellisesti tullut Suomen Taide-maailman keskipiste. Arki, jokapäiväinen elämä ja meitä ihmisiä ympäröivä esinetodellisuus ovat niitä keskeisiä käsitteitä, joita sisältyy Huitin maalauksiin. Huitti on arjen maalari, hän kehitti arkisista asioista jotain pysyvää. Arjen yksityiskohdista löytyi runoutta.

*

Vaskijärvenkylä-maalaus on eräänlainen tunnuskuva Ilmari Huitin taiteelle. Hän on palannut toistuvasti tähän aiheeseen. Vaskijärvenkylä on hienovarainen, kaikesta ylimääräisestä riisuttu ja pelkistetty. Tässä mestariteoksessa ei varsinaisesti tapahdu mitään, mutta herkkää tunnetta ei puutu. Taidokkaasti käsitelty, monipuolinen valo valaisee todentuntuista kylää, valo on puhdas ja raikas.

Vaskijärvenkylä on Huitin tunnetuimpia tauluja. Se on muuttunut vuosien varrella legendaariseksi. Se on enemminkin kuin mielentila, ei niinkään maalaus. Se on maalattu kuin sisäisiä tunteja kuulostellen. Huitti on suosituissa öljymaalauksissaan kuvannut Vaskijärven maisemia ja kulttuuria sellaisena kuin se on ollut jokaisen karkkilalaisen silmin havaittavissa. Ilmaisuu on säästeliästä, mutta ilme on impressionistista eikä karua. Hänen Karkkila-maalauksena ovat lahjoja, joita hän oli itse saanut vaiston varassa, ja jotka hän antoi eteenpäin meille karkkilalaisille.

Huittia kiinnosti tosi todellisuus, pinnallisuus oli kaukana. Aiheisto oli etäisesti esittävää ja varovaisen kertoilevaa. Huitti tutki ja työsti aiheitaan pitkään, maalaukset olivat otteita hänen elämästään. Työ ja vapaa-aika nivoutuivat toisiinsa. Aiheet oli valittu niiden hänessä herättämien, tavalla tai toisella kotoisten mielikuvien perusteella. Aiheet pysyivät pääpiirteittäin samana vuodesta toiseen. Huitin värit ovat niukkoja, mutta sävyt rikkaita. Hänen vaimeat, sameat ja hiljaiset sävynsä perustuvat erilaisiin täpliin, läiskiiin ja tahroihin, jotka tasoittuvat kerrostumiksi maalauksiin. Se oli taiteilijan spontaania kädenjälkeä. Taulut eivät olleet niin loppuun asti hiottuja, vaan niihin kuului välittömyys. Tämä impressionismi on alusta asti ollut Helsingissä opiskelleelle ja takaisin lapsuudenmaisemiinsa muuttaneelle taiteilijalle kaikkein luontevin tyyli.

Näyttelyissä Ilmari Huitin maalauksen nopea ohitus ei paljasta sen syvyyttä, olennaista ohiteaan ja menetetään. Maalaukset alkavat todella elää vasta hetken kuluttua katsojan edessä. Itse katsomisen prosessi on tärkeä, katsottaessa jouuu hidastamaan vauhtia. Katsojan oma panos on ratkaiseva taideteosta hahmotettaessa. Taulu on joka katsojalle erilainen, koska se paljastaa kätettyä. Maalaustaidetta kutsutaan hitaaksi taiteeksi, maalausten tekeminen vaatii paljon aikaa, samoin niiden katsominen.

Huitti maalasi toki muutakin kuin maisemia. Hän on tullut kuuluisimmaksi Vaskijärvi-aiheistaan, joita hän eniten tehti, mutta usein unohdetaan, että hän teki muotokuvia, asetelmia, tuvansisuksia, kamarinäkymiä ym. sisäkuvia. Ilmari Huitti oli laaja-alainen taiteilija. Huitin muotokuvat olivat ennen kaikkea näyte tekijänsä erinomaisesta käsityötaidosta. Huitti on maalannut

muotokuvia läheisistä ystävästään, esim. Sanni Gebhardista. Myös omakuvia hän teki säännöllisesti. Niissä hänen tekninen taituruutensa oli merkittävä.

Nuorena Ilmari Huitti kokeili monenlaista, hän oli itsetietoinen. Huitin naiskuva oli hänen taiteessaan kaikkein vaikuttavinta 20- ja 30-luvulla. Se oli taiteilijan kultakausi ja samalla läpimurto. Naiskuvat kuuluvat Huitin merkittävimpiin maalauksiin. Huitin töiden perustama oli vankka piirustustaito, siksi hänen työnsä olivat muodoiltaan selkeitä. Huitti tavoitti upeasti pohjoisten vuodenaikojen vaihtuvan valon kevään terävästä kirkkaudesta sydäntalven odottavaan hämääjän ja kesäyön vaimeaan kuulauteen. Mutta Huitin valo oli aina pehmeää, se ei ollut keskipäivän raakaa valoa.

Ei Huitti koskaan oikein erikoistunut mihinkään, hän ei halunnut rajoittaa itseään. Eikä hän kauheasti kokeillut tai etsinyt uutta suuntaa. Hän oli pitkän linjan taiteilija, ikä toi mukanaan kokemusta, mutta myös erityyppisiä maalauksia. Huitti halusi jatkaa tutuilla poluilla. Kovin suuret muutokset eivät olleet Huitin tapaiselle taiteilijalle tarpeellisia tai edes mahdollisia. Hänellä ei ollut halua tuoda Suomen maalaustaiteeseen jotakin uutta tai ennennäkemätöntä. Tietysti Vaskijärven pitkä kausi ei anna kokonaiskuvaa Huitin urasta eikä piirrä selkeää ajallista kaartakaan.

Usein epärehellisesti puhutaan pelkästä teoksesta, sen sommittelusta, väreistä, harmoniasta ja maalaustekniikasta, vaikka oikeasti pitäisi puhua siitä ympäröivästä karkkilalaisesta maailmasta, josta teos on puristunut.

Ilmari Huitti oli jäsen taiteilijaryhmässä, Pro Natura -ryhmä, johon kuuluivat Matti Annala, Väinö Rautio, V. Gronow ja Huitti.

*

Huitti ei kärjistänyt, kyseenalaistanut taidekäsityksiä tai pitänyt suurta meteliä itsestään. Hänen taiteensa ei ollut liian erikoista. On helpoa ajatella, että näin on loppuun saakka, mutta se ei pidä täysin paikkaansa. Tuntuu kuin Huitti ei ikääntyessään olisi tiennyt, mihin suuntaan pitäisi lähteä. Tarkasteliko Huitti teoksissaan vanhuutta? Oliko se vanhuuden kohtaamista?

Huitilla alkoivat varjon vuodet. Hänen taiteensa pohjautui nyt sisäisiin näkyihin ja tuntemuksiin. Syntyi aavemaisia ja synkkiä tauluja. Kaipasiko taiteilija uraansa uutta potkua, tekomodernia?

Mutta Huitin taide ei ollut uudistumiskykyistä, sen muuttui "Huitin tyylistä" poikkeavaksi. Voisi karkeasti yleistää, että taulujen henki muuttui synkkyydeksi, ne olivat etäällä elämästä. Se oli pysähtyneisyyttä.

Mutta ei Ilmari Huitin tyyli loppuvuosinaan muuttunut kovin paljon. Jos maalaukset eivät pysyneet aivan "tyylissä", sekään ei haitannut. Kävihän se näinkin. Se oli kokeilua. Viime vuosien sekakoosteinen taide on merkityksetöntä kokonaisuuden rinnalla, eikä maalausten kieltä tarvitse selittää. Tauluja voi nähdä hyvin eri tavalla.

Maalaaminen oli yksinäistä puuhaa Vaskijärvellä, välillä sekavissa tunnelmissa. Huitilla oli ylä- ja alamäkensä. Ilmari Huitilla oli voimaa, intohimoa, suurta lahjakkuutta, elämänväsymystä, tuskaa, epätoivoa, voimatonta raivoa. Hän ei ollut yhden ominaisuuden ihminen.

Mutta Huitin maalaamiseen vaikuttivat monet muut asiat kuin mitä ulospäin näkyi ja kuului. Taiteilijat ovat tavallista vaikeampia ihmisinä, mutta niin kai pitääkin olla. He ovat luovuuden paineiden alla. Taiteilijat ovat lahjakkaita ja poikkeuksellisia yksilöitä. Heillä on myös oikeus olla vajavaisia.

*

Huitin arvostus taiteilijana on kasvanut ajan myötä. Hänen taiteensa on tänään muuttunut uudella tavalla mielenkiintoiseksi. Taiteilijan vanhat klassikot vakuuttavat, kiinnostus niitä kohtaan kasvaa jatkuvasti, klassikkojen aika on muuttunut ajattomuudeksi. Nyt Huitti on tullut uudestaan ja on tunnettu koko Suomessa. Arvohuutokaupoissa Huitti käy kaupaksi, hänellä on uskollinen yleisönsä. Huitti on tänään kysytty taiteilija. Uudet sukupolvet löytävät hänen taidettaan, se on kestänyt aikaa hyvin, se on pitänyt pintansa. Huitti on saamassa ansaitsemansa uudelleentarkastelun.

Jos Huitti olikin puoli vuosisataa "ajastaan jäljessä", kuka sitä muistaa enää sadan vuoden pääs-

tä. Aika on suhteellinen käsite. Ajan myötä ainoastaan taiteen laatu ja kiinnostavuus ratkaisevat, ei tyylin ajanmukaisuus. Vähitellen Ilmari Huitti kuitenkin sijoitetaan taidehistoriasa paikalle, jolle hän kuuluu.

Huitin taide ei avaudu aivan vaivatta. Taiteilijan mainetta voisi kasvattaa tekemällä hänen klasikoistaan kuvataidekirjan, joka antaisi hänelle tilaisuuden nousta selkeästi esiin. Kuvataidekirja antaisi aikaa ja mahdollisuutta uppoutua Ilmari Huitin taiteeseen, seurustella sen kanssa kaikessa rauhassa. Kuvateos voisi nostaa maalauksista esiin ominaisuuksia, jotka muuten saattaisivat jäädä näkymättömiin. Syntyisi oivalluksen hetkiä.

Asiantuntevasti tehdyssä kuvataidekirjassa voisi tutkia Huitin teoksia ja elämää, joka on ollut sen verran vaiheikas, että se on Suomessa yleestikin kiinnostava. Paitsi kansaa Huitti kiinnostaa myös tutkijoita. Nuorena, aloitellessaan taiteilijauraansa Huitti nousi nopeasti huipulle ja loisti siellä. Väläyksiä Huitin lahjakkuudesta olivat monet palkinnot taidekilpailuissa ja stipendit 20- ja 30-luvulla. Ilmari Huitti oli silloin maalaus-taiteemme eliittiä, häneltä odotettiin suuria.

Pienen kaupungin täytyy huolehtia kulttuuristaan. Huitti on kotinurkillaan tärkeä, hän on merkittävästi edistänyt Karkkilan kulttuuria. Kaupungissamme Huitti on suosittu, hänet tuntevat kaikki, mutta muualla Suomessa Ilmari Huittia pitäisi tuoda esiin. Pitäisi palauttaa Huitin nuoruusajan maine, sen loistoa ja suuruutta tarinallisella kuvakirjalla. Meidän karkkilalaisten pitäisi nostaa taiteilijan kuolemanjälkeistä imagoa.

Julkaistaan Ilmari Huitista oma kuvataidekirja. Ih-

misten mielikuvien vaikuttavat taidekirjat, niiden mukaan syntyneet mielikuvat ovat voimakkaita. Kokonaisuuteen kuuluisi tehdä myös valokuva- ja tekstiosuus. Tehdään myös tv-dokumentti taiteilijan elämästä, elämehän median keskellä. Annetaan Huitin suuren menneisyyden nousta esiin. Taulujen kuvat olisivat pääosassa, mutta myös teksti on tarvetta uutta yleisöä. Taiteilijalle julkaisu Ajatukset lähtevät rullaamaan sen jälkeen aivan toisin kuin nyt. Tällainen teos levittäisi nähtäväksi Huitin monipuolisuuden. Huitin maalausten tutkimus ja arvostus on ollut aiemmin aika vähäistä. Tarvittaisiin taidetempaus. Ja milloin, ellei nyt.

Ymmärrän, että Suomen kääpiökokoiset taidekirjamarkkinat ovat ongelma. Taidekirjan kustantaminen on kallista puuhaa, kirjan kuvituksen vaatima hinta voi olla korkea. Painokset jäävät pieniksi. Taiteilijaelämäkerrat ovat yleensä kiitollista kestolajia. Ilmari Huitin taidekirja – elämäkerta olisi karkkilalainen klassikko, se kuuluisi jokaisen kaupunkilaisen kirjahyllyyn. Kannattaisi tehdä riskin rajoilla. Heitän vain ajatuksen ilmaan. Esitän ehdotuksia, mutta ymmärrän, että voi olla vaikeata toteuttaa niitä. Vai onko?

Ilmari Huitti oli keräilijä. Myös Huitin kotimuseo voisi olla turisteille museohistoriallinen kohde. Huitin museo oli tuntematonta toimintaa. Se on muistutus siitä taiteilijasta, jota läheskään kaikki eivät tunteneet. Pitäisikö Huitin ateljeekodin ja museon olla suojeltuja rakennuksia? Voisi esitellä Huitista keräilijäpuolen, josta vain hyvin harva tiesi. Ateljee- ja kotirakennus on tärkeä osa Karkkilan taiteellista perintöä. Pitäisi käydä pyyhkimässä pölyt museon hyllyiltä.

Klas Alander

Lapsuuden kesä

*Minä muistojen portista kuljen
sinne lapsuuden maisemaan.
On varhainen sunnuntaiaamu,
portti hiukan on raollaan.*

*Utuisen usvan takaa
aamuaurinko pilkottaa.
Minä katson hiljaa pihaan.
On kaikki ennallaan.*

*Siell' on sireeni tuoksuva, kaunis,
keinuu hiukkasen heilahtaa.
Ja se valkoinen korituoli
yhä odottaa istujaa.*

*Purolle matkaa jatkan,
Siellä vesi niin solisee.
Ja lintujen aamulaulu
ilmassa helisee.*

*Painan hiljaa portin kiinni
kukkaseppele hiuksillain.
Tämä ihana muistomatka
soi lauluna korvissain.*

*Ja salaa, aivan salaa
kyynel poskelle vierähtää.
Minun muistojen albumiini
sävel kaunis soimaan jää.*

Usko tulevaan

*Kirkkaan tähtitaivaan alla
katson tulevaan.
Taivaan kirkkaus antaa
uskon unelmaan.
Unelmissa jaksan
luottaa, uskaltaa.
Unelmissa rakastaa
voin koko maailmaa.*

Onnen hinta

*Rantasaunan ikkunasta
katson järven pintaa
mi timantteina kimmeltää
loisteessa auringon.
Katson veden välkettä
ja mietin onnen hintaa.
Miks onni usein huomataan
kun se jo obi mennyt on?*

*Pikkulinnut visertävät
rannan lehtipuissa.
Ne kesäpäivän riemuista
laulavat nauttien.
Miks ihmislapsen elävät
hiljaa haaveiluissa?
Ei linnun lailla nauttien
vaan onneansa etsien.*

*Niityn vibreys rantaveteen
kauniina kuvastuu.
Rentukankukat puronsuussa
veteen kurkottuu.
Sydämeeni rauhantunne
kuin salaa laskeutuu.
Kera laskevan auringon
onnen kirkkaus vahvistuu.*

Tuulen lempeys

*Rupatteli latvuksissa
tuuli kevään lempeän.
Kuullessaan sen koivun oksat
saivat hunnun vibreän.*

*Kuljeskelin kallioilla.
Aistin kaiken kauneuden.
Valkovuokko piilostansa
avas ensi kukkasen.*

*Lammen pinta kimalteli,
korento ui yli sen.
Sydämessä värähteli
onnen tunne lämpöinen.*

*Kuljin alas lammen rantaan.
Veden pintaa kokeilin.
Pian jo kesä tulla taitaa.
Tulekin, mä toivotin.*

Tarja Johansson

Minun Karkkilani on nyt kaunis pieni kirja

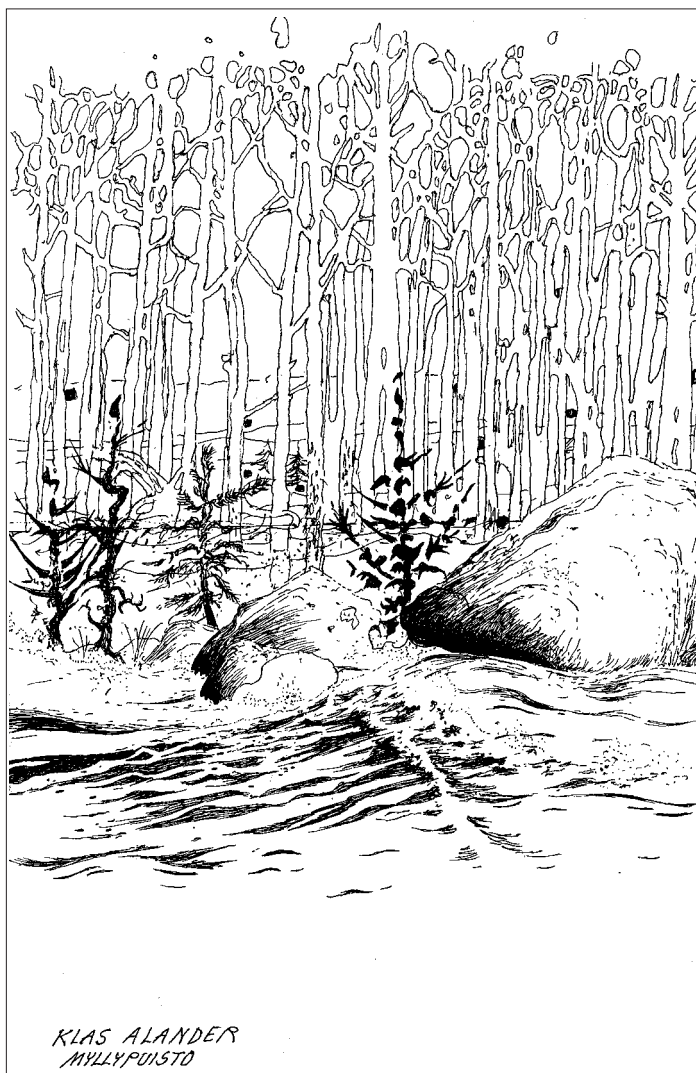
Maaliskuun alussa vietettiin Karkkilan kirjastossa pieni, mutta juhlallinen hetki. Vuonna 2004 me karkkilalaiset vietimme koko vuoden juhlavuotta, sillä oli kulunut 350 vuotta siitä, kun Pyhäjärvelle saatiin oma kappeli ja erkanimme näin Vihdin holhouksesta omille teillemme.

Yhtenä juhlavuoden tapahtumana oli kirjoituskilpailu, jossa otsikkona oli yksinkertaisesti Minun Karkkilani. Aiheen käsittelytapa oli vapaa. Kirjoittajien käsissä Karkkila taipui runoksi ja proosaksi, muisteluiksi ja tulevaisuuden suunnitelmiksi.

Tänä vuonna on kolminkertainen juhlavuosi. Karkkilan kaupunki täyttää 30 vuotta, kauppalan perustamisesta on kulunut 75 vuotta ja Pyhäjärven ensimmäisestä kuntakokouksesta 140 vuotta. Museonjohtaja Tommi Kuutsa ajatteli, että tässä olisi kolme hyvää syytä ottaa kirjoituskilpailun tekstit uudelleen esiin.

Sain haastavan tehtävän, sain toimittaa tekstit kirjaksi. Halusin kutsua kuvittajaksi Klas Alanderin, jonka herkkiä kuvia Karkkilasta olemme saaneet ihastella tämän lehden palstoilta jo usean vuoden ajan.

Kun luin tekstejä uudelleen, nousi esiin selvästi kolme eri teemaa: Karkkilaa muisteltiin, Karkki-

lan luontoa ihailtiin ja Karkkilassa elettiin pikkukaupungin täyttä elämää. Niinpä jaoin tekstit kolmeen osaan sen mukaan, miten niissä kukin teema painottuu.

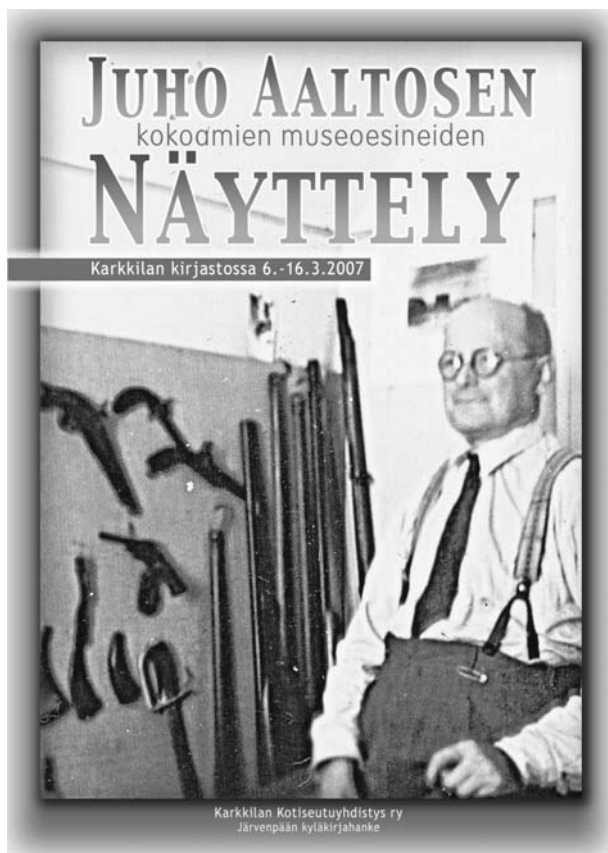
Yhdessä tekstit muodostivat kuvan Karkkilasta. Kuva on suurempi kuin osiensa summa, Karkkila nousee esiin kiinnostavana ja monitahoisena, hieman rosoisena, mutta elämänmauisena. Otin mukaan useimmat kilpailuun osallistuneet tekstit, sillä ne täydensivät mielestäni toisiaan. Julkaisulupaa pyytäessäni kyselin samalla kirjoittajien uusimmat kuulumiset, tietokonekielellä sanottuna päivitin tekstit.

Sain mukaan vielä Irja Bergmanin kirjoittaman kuvan Karkkilasta, Irja Bergman toimi aikanaan kirjoituskilpailun raadin puheenjohtajana.

Minun Karkkilani -kirjan on taittanut karkkilalainen graafinen suunnittelija Hannu Savolainen, joka on myös yksi kirjoittajista. Hänen käsissään syntyi kaunis pieni kirja, Minun Karkkilani on kuin sinivalkoinen koru. Klas Alanderin kuvien ja erilaisten tekstien parissa Karkkila aukeaa uudella tavalla. Tällainen on Minun Karkkilani.

Marja Holli

Aaltonen muistetaan hyvin

Hannu Savolainen oli suunnitellut näyttelyn julisteen. Sen pohjana on Maila Saarnin kokoelmiin kuuluva kuva, jossa Aaltonen esittelee kokoelmaansa.

Räätäli Juho Aaltonen kuuluu niihin paikkakuntalaisiin, joita ei hevin unohdeta. Tämä tuli todistetuksi maaliskuussa, kun Karkkilan Kotiseutuyhdistyksen Järvenpään kyläkirjahanke järjesti Karkkilan kirjastossa Aaltosen kokoamien museoesineiden näyttelyn. Vajaan kahden viikon aikana näyttelyyn kävi tutustumassa päälle 400 henkilöä. Joukossa oli niitä, jotka tulivat nyt astuneeksi ensimmäisen kerran kirjaston ovesta sisään.

Näyttelyssä oli lähinnä niitä esineitä, joita Aaltonen oli koonnut Järvenpään kylästä. Niiden myötä vanha, mutta ei niin kovin kauan sitten ollut maailma tuli elävästi esiin. Osaa työvälineistä ei ollut enää helppo tunnistaa. Onneksi kylän väki oli tässä suhteessa tietävää. Esko Lehtonen esimerkiksi näytti, miten kahden käden kavaa käytettiin.

Ehkä juuri järvenpääläisten innokas osallistuminen näyttelyn rakentamiseen ja oppaana toimimiseen oli näyttelyn parasta antia. Kun Tellervo Granlund oli opasvuorossa, hän sai kertoa Tuorilan koulun oppilaille, millainen mies Aaltonen oli. Raili Mäki vuorostaan sai tuoda näyttelyyn jotain ainutlaatuista – puvun, jonka Aaltonen oli tehnyt 68 vuotta sitten Pertti Mäelle. Pertti oli tuohon aikaan kaksivuotias.

Näyttelyesineitä valitsemassa oli Olavi Saarni, joka on kiinnostunut historiasta. Hän on jopa pystyttänyt kotiinsa Hakalaan oma kotimuseon. Hauska sattuma oli, että Hakalan aikaisempi isäntä, Hakalan Jussi eli Juho Örnberg oli lahjoittanut Aaltosen museoon eniten tavaroita koko kylästä.

Näyttelyä pystyttämässä oli kymmenen hengen ”iskuryhmä”, joka tekikin hyvää jälkeä. Ilman Karkkilan kaupungin museotoimen panosta ja Apajan antamaa kantoapua näyttelyn toteuttaminen olisi kuitenkin ollut vaikeaa.

Aaltosen näyttelyllä oli myös toinen tehtävä. Se markkinoi Järvenpään kyläkirjaa, jonka on määttä ilmestyä loppukesästä. Aaltosen näyttelyssä oli jo esillä ”valtakunnan malliin” kirjan kansi, jonka on suunnitellut Hannu Savolainen. Kannessa on piirros hevosesta. Hienon kuvan on 1800-luvun lopulla piirtänyt 13-vuotias paimenpoika, joka myöhemmin opittiin tuntemaan Kalle Salmistona. Tuohon aikaan hän oli vielä Karl Eriksson.

Aaltosen näyttely toi näin esiin Kalle Salmiston piirustustaidot. Lisäksi se esitteli Köysi-Eeroon työvälineitä ja lopulta mukana olivat myös Paa-vo Kurjen tekemät sukset. Näin näkyviin tuli jo monenlaisia taitajia kylästä.

Kaksi esinettä oli näyttelyssä kuitenkin ylitse muiden. Toinen oli Sepän talon taikinakaukalo. Pari metriä pitkää kaukaloa piti monikin rekenä. Toinen hieno yksityiskohta oli Ketolasta peräisin ollut piimäsorsa. Se oli yksipuinen, sorsanmuotoinen esine, joka pantiin kellumaan piimätonkan päälle. Kellumisasennosta voitiin sitten päätellä, oliko piimä hapantunut. Yksinkertainen ja kätevä laite.

Marja Holli

Ilma Tammista muistaen

Muistellaan hetki Ilmaa, joka Karkkilan vanhimpana asukkaana nukkui pois 29.12.2006. Kun leipurin tytär Ilma Tamminen syntyi 26.8.1902, oli Ilman nimipäivä.

Ilma Tammisen isä, Kustaa Tamminen, oli kotoisin Liukkaasta talosta Pusulasta. Hänen äitinsä Anna oli syntynyt Sahalahdella Hämeestä, missä hän työskenteli Sjöblomin pappisperheessä lapsenhoitajana. Kun poika oli kolmivuotias, Messukylän pappi siirtyi perheineen Ul. Pyhäjärvelle viidellä hevosella ja Anna mukanaan. Sjöblom lienee saanut paremman pestin Lohjalta, jonne hän pian siirtyi, mutta Anna jäi emännäksi leipuri Tamminelle. Ilma oli nuorin perheen kymmenestä lapsesta ja kova leikkimään. ”Taas on Ilmalla uusi leikki”, muisteli Ilma isänsä usein sanoneen. Ilma itse pelkäsi, että iän lisääntyessä ei enää voi leikkiä, mutta kun ikää tuli lisää, leikkihalutkin lopuivat.

Koulussa Ilma oli kiltti ja oppiva lapsi. Hänen tehtäviinsä kuului opiskelun lisäksi uunin peltien hoitaminen. Opettaja kutsui Ilmaa Pikku-Ilmaksi, hän taisikin olla opettajan lempioppilaita. Hän oli myös luokkansa paras oppilas. Luokassa oli rihvelitaulu, jota pyyhittiin jäniksen käpälällä. Yhden luokalla olleen pojan isä oli tuonut kouluun neljä jäniksen käpälää. Koulu oli Haukka-mäen alakoulu, missä Ilma yhdessä Yrjö-veljensä kanssa opintien aloitti. Myöhemmin Ilma suoritti Tampereella talouskoulun emäntäkurssin. Ilman isä oli sitä mieltä, ettei tyttöjä kannata kouluttaa, kun nämä kuitenkin menevät naimisiin. Niin saivat koulut jäädä, mitä Ilma muisteli haitkeana.

Ilma työskenteli taloudenhoitajana muun muassa nimismies Nummisella ja hän kävi Loviisassa auttelemassa veljensä leipomossa. Myöhemmin hän piti pellavan ja villan vaihtoliikettä Nyhkäläntien varrella. Talossa oli myös täysihoidossa olleita. Lisäksi viljeltiin monia eri lajeja. Alimmaisilla asti, niin sanotuilla takamailla, käytiin laiduntamassa lemmiä, mikä kuului Ilman tehtäviin.

Vuodesta 1941 lähtien Ilma asutti yksin Mäntylää. Hän jatkoi edellä olleita töitä, minkä lisäksi hän kutoi tilauksesta ryijyjä, mattoja ja kangasta sekä piti toisessa asunnossa vuokralaista. Ilma oli myös

Vanhassa valokuvassa on talo, jota Karkkilasta on tänään turha etsiä. Närön myllyn suunnalta kuvattu talo oli rakennettu 1900-luvun alussa, sen kivijalassa oli vuosiluku 1905. Talossa toimi Tammisen leipomo, joka tiettävästi oli ensimmäinen alan yritys paikkakunnalla. Kuvassa on keskellä Ilma Tamminen vanhempiensa välissä. Valkeassa asussa oleva mies on leipuri Martti Ura. Kustaa Tammisen ja leipuri Uran välissä on Eliina Berghäll. Kuvan poikia ovat Yrjö ja Aarne Tamminen. Henna Mitrusen kokoelmassa oleva kuva on kopio Fritjof Suominen omistamasta valokuvasta.

aktiivinen harrastaja. Hän teki käsitöitä, lauloi kirkkokuorossa, näytteli. Martoissa toimiminen oli mieleistä. Ylpeänä Ilma kertoi myös kuulumisestaan Lottiin. Ilman lottapuku lukuisine kunniamerkkeineen onkin nähtävänä Järvenpään Lottamuseossa.

Porintietä levennettiin vuonna 1995. Mäntylä purettiin tien alta ja Ilma muutti 93-vuotiaana palvelukeskukseen. Vuosituhannen vaihteessa Ilma joutui sairauskohtauksen seurauksena terveyskeskuksen vuodeosastolle, missä hän vietti pitkän elämänsä viimeiset vuodet.

Mikä meitä yhdisti?

Mitä yhteistä oli tämän kirjoittajalla ja Ilma Tammisella? Saimme ilahduttaa toisiamme muutamiin ohikiitäneiden hetkien ajan. Olin todellinen ”Ilma-fani”, olin lukenut paikallislehtien artikkeleita Ilmasta ja pannut ne talteen. Raili Kataiston rohkaisemana marssin vihdoinkin 22.1.2003 Karkkilan terveyskeskuksen vuodeosastolle huoneeseen n:o 11 tervehtimään neiti Ilma Tammista, leipurin

tytärtä ja Karkkilan vanhinta asukasta. Hänen kuulonsa oli hieman heikonlainen, mutta parani kummasti, kun pumpulit saatiin korvista ja kerroin kuka olin ja miksi tulin.

Lehtien artikkelien perusteella virisi keskustelu, joka rönsyili sinne tänne. Tietysti me tytöt juteltiin leipomoasioista, kakuista ja pullista ja tietenkin Ilman herkuista vanhanaikaisista korvapuusteista, joita jo Tammisen leipomon kahvilassa gramofonia kuunnellessa syötiin.

Ilma oli kuulemma toivonut, että saisi aina joskus ranskanleipää tai korvapuustin, mutta toiveet hukkuivat usein kunnan byrokraatiaan. Järjestin sitten eräänä päivänä Ilmalle Ilman iltamat. Pakkasin autoon edesmenneen mummoni Hilman grammarin, korvapuustin ja palan ranskanleipää. Ensin luettiin ensin muutamia vanhoja lehtijuttuja, yksi kertoi Alli Suomisesta, miten "taitaa likasta tulla kankuri". Alli Suominen puuhasi Karkkilaan kansallispuvun ja Karkkila-raanun, kertoi Tienoo vuodelta 1981. Sitten kysyin, voisiko grammaria soittaa, kun Ilman kämppis Elma-rouva voi häiriintyä, että pitäisikö käydä kysymässä lupa hoitajilta. Siihen Ilma sanoi topakasti, ettei tarvitse: "Kyllä minä olen ihan tarpeeksi saanut kuunnella noitten toisten ääniä." Sanoinkin kuitenkin käyväni ilmoittamassa, että nyt on Ilman iltamat, etteivät ihmettele, mitä mökää sieltä kiltin ja hiljaisen Ilman huoneesta kuuluu. Sain Ilmalta naurahduksen ja hymyn.

Sitten veivattiin grammaria ja kuunneltiin, veivattiin ja kuunneltiin... Sibeliusta mieskuoron esittämänä, Brita Koivusta ja muuta. Kaikki hauska loppuu aikanaan, tuli aika sanoa heit. Ilma toivotti hyvät jatkot ja sanoin: "Kiitos kun teit päivästäni erilaisen kuin muut." Kyllä Ilman ilahduttaminen lämmitti myös omaa mieltäni ja mennessäni mietin Ilman sanoin ihan samoin.

Opin ainakin kaksi asiaa:

1. Me leipurin tyttäret ollaan herkkusuita elämän loppuun asti.
2. Ikinä ei ole liian myöhäistä tutustua ja saada uusi ystävä.

Nukkeasiaa

Meitä kahta yhdisti myös innostus nukkeihin. Ilma oli "tehnyt" kaksi nukkea, toisen niistä hän lah-

joitti kotiseutumuseoon. Tekemäänsä Marita-nukkea Ilma muisteli näin: Ostopaikka oli jo unohtunut, mutta nukke oli ostettu vartaloineen. Kaikki varmasti tietävät, että nuket olivat ennen kalliita, joten saatettiin ostaa vain pää ja ommella vartalo itse. Ilma oli ommellut nukkeille kaikki vaatteet itse, rintaliivitkin. – Luitte ihan oikein, kyllä sitä ennen barbejakin osattiin. Hän teki myös alusvaatteet ja jopa Karkkilan-Pyhäjärven kansallispuvun punaisine sukkineen ja tossuineen.

Aiemmin jutussa mainittu Alli Suominen oli laatinut kansallispuvun pukukankaat, muut kankaat oli saatu muilta tutuilta. Paita- ja esiliinakankaan kuosiin oli kudottu pilkkuja, raitoja ja sydämiä. Jos olisin oikea käsityöihminen, osaisin kertoa kaikki hienoudet, mutta nyt jätetään ne väliin.

Rintaliivien tekoa Ilma muisteli nauraen, miten hän Allin kanssa oli tehnyt niitä kokonaisen sunnuntaipäivän, mutta liivit oli nukelle saatava, että puku saatiin sopivaksi. Kyllä ne olivatkin söpöt, ihastelimme niitä työväenopiston nallekurssilla oikein porukalla. Saimme nukan lainaksi pieneen näyttelyymme Aito Kullan ikkunaan kunniapaikalle ja samalla nukesta tehtiin juttu Nukke ja nalle -lehteen.

Ilma oli selvästi mielissään nukkinsa saamasta huomiosta, tulihan siitä hetkeksi julkkis eikä mikään turha julkkis. Nukke asusti tuolloin jo Forsassa rouva Mari Munckin luona ja hän toimitti sen ystävällisesti "keikalle". Harmi, ettei Ilma sitä enää voinut nähdä.

Nyt on aika lopettaa. Yli sata vuotta elämää on niin paljon, etteivät tarinat millään loppuisi. Eikö joku olekin joskus sanonut, että niin kauan kuin joku muistaa, ihminen ei ole kuollut.

*Ilma Tammista muistaen
toinen leipurin tytär
Henna Mitrinen*

*Ilma Tammisen
Marita-nukke paikallinen kansallispuku yllään.*

Nuken tarina

Tahdon kertoa pienen tarinan karkkilalaisesta nukesta, Anna-Helenasta, jonka syksyllä 2005 sain kehtoineen kantaa kotiini Rajakadulle. Nukke ei ole rahallisesti arvokas, se ei omista aitoja hiuksia tai liikkuvia silmiä. Päinvastoin se on leikitännäköinen, nukkavieru ja kolhuilla, mutta Anna-Helena on Karkkilasta ja siihen liittyy tarina.

Fagerkullan työläismuseossa on vanha nukke päässyt kehtoon nukkumaan. Mikä mahtaa olla sen tarina? Kuva: Henna Mitrinen

Anna-Helena oli vuonna 1909 Ul. Pyhäjärvellä syntyneen Anna Salosen (myöhemmin Åman) nukke. Nukellaan Anna harjoitteli (leikki) lastenhoitoa Anttilan tilan torpan kamarissa ja varmasti hyvin harjoittelikin, sillä hän kasvatti yhdeksän lasta (kahdeksan omaa), 15 lastenlasta ja 14 lastenlastenlasta. Saipa vielä presidentin myöntämän mitalin tunnustuksena merkittävästä työstä kasvattajana.

Harjoittelun vaihtuessa tositoimiin nukke piilotettiin monilta pieniltä käsiltä piiloon ilmiselvästi tärkeänä ja rakastettuna. Jossain vaiheessa Anna muutti Kirjurinkadulle. Tällä kertaa nukke piilotettiin vintille, missä se nukkui yli 50 vuotta, kunnes syksyllä 2005 Anna muutti taivaan kotiin vieden mennessään nukan nimen ja varmasti monta ihanaa tarinaa. Lapset joutuivat tyhjentämään Annan kodin ja koska tavaraa oli vaikea jakaa moneen osaan, päätettiin ylimääräiset myydä, pidettiin ”kirpputori”.

Tuttavani Kirsti oli ollut paikalla ja nähnyt myytävien joukossa pienen pussin, jossa oli kaksi pientä nukkea ja jotain muita pieniä leluja. Pussi ei paljon maksanut, joten hän osti sen muistaessaan, että keräilen nukkeja.

Kirsti tuli ja soitti ovikelloa. Minä sain nuket ja Kirsti lupasi penkoa loput tavarat. Kirsti kertoi, että vintillä oli ollut pölyisessä pahvilaatikossa joku isompi vanha nukkekin! Heti soittamaan ja muuttamaan päivän päästä pääsin Kirjurinkadulle, jossa Annan vanhin ja nuorin tytär siivosivat taloa. Vanhin tytär muisteli saaneensa leikkiä nukella joskus, muut eivät, mutta nimeä ei ollut enää muistissa. Kysyin, mikä oli hänen lapsuudenaikainen lempinimensä. Se oli Helena. Niin nukke aloitti uuden jakson nukkenelämässään Anna-Helenana näkyvällä paikalla muiden aarteideni kanssa.

Pienet nuket olivat kuuluneet Annan siskolle, joka oli asunut aikoinaan jossain vanhan ”Ihatsun kioskin” kohdilla.

Tässä me tytöt istutaan kello kolme yöllä. Anna-Helena näyttää niin viisaalta (ikää ainakin 80 vuotta) ja salaperäiseltä. Se tietää, ettei sen tarina ole vielä alkuunkaan lopussa. Jollen pian lopeta sen tarinan kirjoittamista, se alkaa varmasti laulaa ja tanssia!

Fagerkullan työläismuseossa on muuten lähes samanlainen nukke. Kenenkähän se on ollut?

Jos sinulla on joku vanha nukke, nalle tai vaikka apina Karkkilasta ja sillä on mukava tarina kerrottavanaan, kerrothan minulle, toivoo

Henna Mitrinen
044 5649339

Terveisiä Haavistosta!

Jekku ja Aatu päiväunilla.

Maisema kevätauringossa.

Traktori pörryttää eteenpäin kuljettaen suuria pyöreitä heinäpaaleja. Metsästä kuuluu jyryä, kun runkoja kaatuu harvennushakkuussa. Haalarit ja sormet mustuvat koneöljystä, kun isoa kaivuria korjataan ja huolletaan. Tietokoneen näppis kiliisee, kun kirjanpito valmistuu. Koira haukkuu kuullessaan hevosen kavioiden kopseen lähestyvän. Hiki irtoaa, kun Sotaratsun Voimalatausta pakataan lähtökuntoon kaappoihin. Tätä kaikkea on Haaviston kylä.

Suomessa on lukuisa joukko kyliä, joissa asuu ja elää toimeliaita ihmisiä. Nyt katse kohdistuu Karkkilan Haaviston kylään. Haaviston kylän keskus on asettunut risteykseen, josta pääsee Helsinkiin, Läyliäisiin, Vihtiin ja Karkkilaan. Risteyksestä kylä levittäytyy kaikkiin ilman suuntiin. Minulle Haavisto on villiä luontoa, jonka keskellä asuu joukko toimeliaita ihmisiä. Haaviston metsien

suojassa on vilkasta elämää. Yritteliäisyyttä on monenlaista: perunan ja viljan viljelyä, metsän hoitoa, koneurakointia, majoituspalvelua, lannoite- ja arkkuvalmistusta, kuljetuspalvelua, hevosloutta, musiikkia, loistavaa emännöintitaitoa, mullikan kasvatusta, kirjanpitoa ja sahatavaran myyntiä. Löytyy rakennusinsinööriä ja fysioterapeuttia. Tässä on vain osa kaikesta rikkaasta elämän kirjosta.

Haluan tarkentaa näkökulmaa esittelemällä kolme naapuriani vielä huikan tarkemmin: Hilkka osaa sekä kirjanpidon että karjan hoidon. Hän on erittäin taitava keittiöihminen. Hän on työteliäs ja toimielias, osaa jopa ajaa traktoria ja käyttää raivaussahaa. Hilkka kantaa vastuuta yhteiskunnallisista asioista. Hän lukee paperipinoittain esityslistoja, osallistuu pitkiin kokouksiin ja päätöksen tekoon. Tuire osaa terveydenhuollon ja

Jekku ja Aatu huilaa.

Raimo ja koneremontti.

*Voimalatauksen purkistustyömaa.**Heli, Velmu ja Siina lähdössä lenkille.*

maatalouden salat. Hän on tyylikäs myös heinätoissa. Tuire leipoo Haaviston parasta mustikkapiirakkaa ja johdattaa ystävät sieniapajille. Tuire osaa emännöinnin ja vatsatanssin. Heli hallitsee ihmisen kehon hyvinvoinnin ja metsästyksen. Hän osaa nylkeä saaliin, jonka mies kantaa metsästä kotiin. Heli on mestari leivän leipoja. Hän osaa kouluttaa koiria hellällä kädellä.

Haaviston kylässä toimii edelleen naapuriapu. Jauhoja voi käydä lainaamassa, reseptejä vaihdetaan ja jaetaan iloja ja suruja. Isännät tekevät porukalla koneremontteja ja apu mitä moninai- simpiin pulmiin löytyy omalta kylältä. Perinnekulttuuria vaalitaan omassa maaseutumuseossa.

Haavistossa osallistutaan myös laajemmin yhteisten asioiden hoitoon ja päätöksen tekoon. Kylästä löytyy kunnallisia ja seurakunnallisia vaikuttajia. Turvallisuutta lisää oma vapaa-palokunta. Riistanhoidosta huolehtivat ahkerat metsämiehet.

Kun ajattelen Haaviston kylää, johon olen saanut asettua asumaan, täyttää sydämeni suuri ilo ja kiitollisuus. On suuri lahja olla osa tällaista kotiseutua. Ympärillä on luonto, jossa samoilevat hirvet, peurat, ketut ja ilvekset. Tuulisena päivänä metsä humisee jylhästi ja kätkee sisäänsä pienen ihmisen puurtamisen.

Kitti Kumpulainen

Lähde elokuussa retkelle Haavistoon

Kotiseutuyhdistys järjestää lauantaina 11.8. iltapäiväretken Haavistoon, jossa tutustutaan kylän nähtävyyksiin, kuullaan tarinoita kylästä ja nautitaan päiväkahvit Villa Dorotheassa.

Merkitse retkipäivä kalenteriisi jo nyt.
Paikallislehdistä löydät kesällä tarkemmat tiedot ilmoittautumisesta, lähtöajasta ja -paikasta sekä retken hinnasta.

Amy Tatum Karkkilassa

Kesä 2005 oli muistorikas. Ensinnäkin kesä oli helteinen, kaikei kaikkialla Euroopassa. Toiseksi vietin kesää Karkkilan vehmaissa maisemissa perheeni kanssa ja mukana oli myös brittiystävämme Amy Tatum, joka on tyttäreni yliopistoaikainen ystävätär. Majoittauduimme Tapio ja Pirjo Grönholmin upeaan huvilaan lähelle Karkkilaa, mistä pääsimme nopeasti mumolaan ja ostoksille Karkkilan keskustaan.

Kesä tuntuu nyt vain kaukaiselta haaveelta, kun tätä kirjoittaessani ulkona tuulee puuskittain Englannin kanaalista – kukkapurkit ovat sikinsokin pihalla eikä ulos uskaltaudu kukaan!

Amy Tatum oli ensimmäistä kertaa Suomessa ja ihastui Suomeen ja etenkin luontoon ja Karkkilan vehmaisiin maisemiin. Amyn kysymykset, ”onko täällä aina näin kuumaa kesällä” ja ”miksi täällä on niin vähän autoja” huvittivat meitä. Amy ihastui Karkkilassa etenkin uimarantaan, jonne piti päästä joka päivä. ”Missä kaikki ihmiset ovat?” kummasteli Amy, joka on tottunut kansoitettuihin uimarantoihin Dorsetissa, ”Englannin Rivieralla”, josta hän on kotoisin.

Amya myös kiinnosti, mitä nuoret tekevät Karkkilassa iltaisin. Itsekin mietin sitä. Ehkäpä nuoret ovat siirtyneet pääkaupunkiseudulle, kuten muissakin maissa? Torielämä oli Amysta mukava tapa viettää aamu/iltapäivä, ja ostoksiakin tehtiin; kirpputorilta saatiin hieno sormus ja taisipa muitakin tuliaisia lähteä mukaan kotimaahan.

Amy Tatum (vasemmalla) ja tyttäreni Cecile Metcalf Karkkilassa.

Amy jäi kaipaamaan Karkkilasta ”kahvilakulttuuria. Olisipa ollut muka juoda kahvit esimerkiksi lähellä kosken kuohuja! Suomen kielikin karttui jonkin verran, ainakin ”moi”, ”pulla”, ”hei-hei” ja ”terve” iskostuivat Amyn sanavarastoon. Loman lopussa yritin hienovaraisesti auttaa Amya ääntämään isäntämme Tapion nimeä. Se on todellakin Tapio eikä Tappio, kuten Amy englantilaisittain sen äänsi!

Hyvää kesää kaikille Kotiseutuyhdistyksen jäsenille!

Ilse Jokela-Metcalf

Kotiseutuyhdistyksen jäsen

**Mitä odotat yhdistykseltäsi?
Millaista toimintaa kaipaavat?
Miten haluat uudistaa toimintaa?**

Ota yhteyttä puheenjohtajaan tai muihin johtokunnan jäseniin.

Kirjoita jäsenlehteen.
Esitä mielipiteesi, ehdota.

Lähtisitkö kotiseutuyhdistyksen Kroatian-matkalle?

Vielä ehdit mukaan ensi kesän Kroatian-matkallemme. Matka Sloveniaan tehdään lentäen ja perillä liikutaan kohteisiin omalla bussilla. Paikkoja on jäljellä, mutta vain rajoitetusti. Pidä kiirettä.

Ilmoittautumiset puh. 0400-973 027 tai e-mail: juhani.silvan@kolumbus.fi

Ohjelma on seuraava:

Maanantai 11.6.

Lähtö Hyvinkään Linjalasta klo 13.00 ja Karkkilan linja-autoasemalta klo 14.00. Suora lentomme Helsinki-Ljubljana (Finnair) lähtee klo 17.00. Perillä olemme paikallista aikaa klo 18.35. Vastassa kentällä on suomenkielinen oppaamme Kristiina Auro, joka kiertää kanssamme koko viikon. Lähdemme kentältä bussilla kohti Kroatian pääkaupunkia Zagreb, jonne on matkaa noin 150 km. Majoitumme siellä hotelli Tomislavov Domiin, joka sijaitsee 1000 metrin korkeudessa. Syömme pienen iltapalan hotellissa.

Tiistai 12.6.

Aloitamme päivämme jo varhain. Uima-allas on auki klo 6:sta. Aamiaisen jälkeen aamupäivän ensimmäisenä ohjelmassa on kiertoajelu bussilla Zagrebissa. Näemme Mirogoj'n hautausmaan ja vanhankaupungin. Kierros päättyy keskustaan, jossa on vapaata aikaa. Matka jatkuu Samoborin pikkukaupunkiin, jossa poikkeamme 150 vuotta vanhassa Samobor Kristallin tehtaanmyymälässä. Juomme Samoborissa myös päiväkahvit. Syömme kalaillallisen ravintola Gabrovicissa ja palaamme aterian jälkeen hotelliin.

Keskiviikko 13.6.

Aamu-uinti ja aamiainen klo 6:sta lähtien. Jätämme hotellin ja jatkamme matkaa. Ajamme ensin Plitvice jezeran luonnonpuistoon, jonne on matkaa noin 2,5 t. Puistossa viivymme noin 4 tuntia. Sinä aikana pidämme evästauon. Päivän aterian syömme tienvarren grilliravintolassa. Matka jatkuu rannikolle ja saarille. Matkaan sisältyy noin 20 minuutin lauttamatka. Illalla saavumme Mali Losinjin kaupunkiin, jossa majoitumme hotelliin.

Torstai 14.6.

Aamiainen klo 7 alkaen. Hotellin tervetuliais-tervehdyksen jälkeen vapaata aikaa uimiseen, kävelyyn rannoilla, ostoksille Mali Losinjin idyllisessä pikkukaupungissa. Illallinen ja musiikkia rantaravintolassa.

Perjantai 15.6.

Aamiainen klo 7 alkaen, jonka jälkeen alkaa veneretkemme Ilovicin saarelle. Retkemme kestää koko päivän ja syömme sen aikana lounaan. Illalla palaamme hotelliin. Ilta on vapaa.

Lauantai 16.6.

Aamiaisen jälkeen lähtö klo 8.30 Lovraniin Istrialle. Sinne saavuttuamme majoitumme taas uuteen hotelliin. Ilta on vapaata, päivällisen syömme kalaravintolassa.

Sunnuntai 17.6.

Aamiaisen jälkeen lähdemme klo 10.00 kiertoajelulle Istrialla. Tutustumme mm. Motovunin ja Dragucin keskiaikaisiin pikkukaupunkeihin ja Lividan tryffelikauppaan. Lounaan syömme maatilalla. Illalla palaamme hotelliin.

Maanantai 18.6.

Aamiaisen jälkeen lähdemme paluumatkalle Sloveniaan. Matkalla pysähdymme Postojnan tippukiviluolissa ja syömme lounaan Predjamassa. Sieltä matkamme jatkuu Ljubljanaan, josta lentomme lähtee klo 19.15. Helsingissä olemme paikallista aikaa klo 22.50. Ajo Karkkilan kautta Hyvinkäälle.

Matkan hinta on 1216 euroa hengeltä. Hintaan sisältyvät

- kuljetukset Hyvinkäältä ja Karkkilasta lentoken-
tälle ja takaisin
- Lento Finnairin reittikoneella Ljubljanaan ja ta-
kaisin
- 7 aamiaista, 7 lounasta, päivällistä tai illallista
ruokajuomineen
- retkieväitä
- pääsymaksut kohteisiin
- ohjelmassa mainitut retket
- oppaiden ja matkanjohtajan palvelukset

Vastuullinen matkanjärjestäjä on Uudenmaan Seuramatkat Oy.

Ensi kesänä lisäksi:

21.5. Kansallisteatterissa Ronald Harwoodin näytelmä *Pukija*, pääosassa Esko Salminen. Osallistumismaksu 40 euroa.

5.- 6.7. M/s Kristina Brabella risteilemään ja oopperajuhlille. Tällä matkalla voit nauttia 1) kahden päivän risteilystä m/s Kristina Brabella savolaisissa maisemissa (Lappeenranta-Puumala-Savonlinna-Puumala-Lappeenranta) ja 2) seurata Savonlinnan oopperajuhlien Carmen-esitystä, jos haluat. Vaihtoehtona oopperalle on viihdeohjelmaa laivalla. Ateriat ja yöpyminen laivalla. Lähtö 5.7. klo 7.00 Karkkilan linja-autoasemalta, paluu 6.7. illalla. **Ilmoittautuminen risteilylle 31.5. mennessä.** Osallistumismaksu risteilylle 300-395 euroa, oopperalippu 99-109 euroa.

10.-12.7. Retki *Tarttoon ja sen ympäristöön*. Oppaana on virolainen historioitsija Anne Kurepalu ja musiikkivieraana Marja-Liisa Tereska.

Tutustumme Tarton ja Võrun kaupunkeihin sekä Setumaahan ja sen perinnekulttuuriin. Matkalla on oma suomalainen bussi. Matkan hinta, joka sisältää myös ohjelmat ja ruokailut, on 358 euroa.

15.7. Seinäjoen Kesäteatterissa *Kaunis Veera*. Ohjaus Pekka Rätty, Veeran roolissa Maria Lund. Päiväretken muuta ohjelmaa vielä suunnitellaan. Pyydä esite.

25.7. Suomenlinnan kesäteatterissa Väinö Linnan *Tuntematon sotilas* Ryhmäteatterin esityksenä. Osallistumismaksu, johon sisältyy bussimatka (Karkkilasta / Hyvinkäältä), pääsylippu ja vesibussimatka, on 52 euroa. Ilmoittautuminen 11.5. mennessä.

29.9. Tampere-talossa Tshaikovskin baletti *Joutsenlampi* (jääshow). Esittäjänä on kansainvälisen huipputason ryhmä The Imperial Ice Stars. Matka ja pääsylippu 79 euroa, koululaiset 72 euroa ja lapset 62 euroa (alle 13 v). Ilmoittautuminen viimeistään 4.5.

Ilmoittautumiset puh. 0400-973 027 tai e-mail: juhani.silvan@kolumbus.fi

Haluatko onnitella?
Esittää osanottosi?
Muistaa ystävää?

Karkkilan
Kotiseutuyhdistyksen
adresseja

saa
Lukutoukan Kirjakaupasta
ja Länsi-Uudenmaan
Osuuspankista

*Kirjakauppias Heikki Savola ja
Kotiseutuyhdistyksen adressit*

Kotiseutuyhdistyksen tuotteiden myyntihinnat

Kirjat:

Pirkko Sihvo: Myllymäen torppa	30,00
Pekka Lehtimäki: Liistoin Kallei Karkkilasta. JÄSENTARJOUS (norm. 30,-)	15,00
Reino Luoto – Eino Halme: Meittii oli neljä riskii miästä. Kaskuja	8,40
Reino Luoto – Eino Halme: Poijes alta kylävvartijat. Kaskuja II	8,40
Aaro Salovaara: Rautamäen Uutmanni – noita vai shamaani	5,00
Eino Halme: Murteen murinoi ja piäni tarinoi vanhast Högforssist	6,70
Päivi Mikola – Risto Hakomäki: Karkkilan vanha rakennuskulttuuri	13,50
Rauha Koskinen: Laatokkani hiekkaranta oli valkoinen	8,40
Reino Luoto: Ols vait, kyl meitil tääl oj joskus lystiikin ollu	20,00
Reino Luoto: Fagerkullasta etulinjaan	25,00
Tuure Hasselman – Kirsti Salmi-Niklander: Vuosisadan koulutarina.....	13,50
Tommi Kuutsa: Pahan päivän varalle.	
Ul. Pyhäjärven lainajvästön vaiheita	17,00
Juhani Silván: Tallella aika eletty. Muistelmia rehtorivuosista	22,00
Marja Holli (toim): Alimmainen – Kuninkaanmaalta Mettämyllyyn	35,00
Marja Holli (toim): Minun Karkkilani	10,00

Cd-rom:

Risto Nurmi – Marja Holli: Viisi vuodenaikaa	10,00
--	-------

Video:

Karkkilalaisia sodan ja rauhan töissä 1938-1953	25,00
---	-------

Adressit:

Kaikki adressit	12,-
-----------------------	------

Lehdet:

Jäsenlehdet 2-16	5,00
------------------------	------

Kortit:

Kaikki kortit	-,50
---------------------	------

Tuotteita on myynnissä Osuuspankin Karkkilan konttorissa, museoissa ja joitakin tuotteita myös Lukutoukan Kirjakaupassa.

Tuotteita voi tiedustella

Pekka Wikbergiltä, puh. 040 5769 570, 09-2258 056,
sähköposti pekka.wikberg@elisanet.fi

Postitse lähetettäessä tuotteen hintaan lisätään postituskulut.

